

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА

Радна група за израду предлога документа јавне политике
у области спречавања и сузбијања тероризма и насилног
екстремизма и Акционог плана за његово спровођење

Дана 3.4.2025. године

Београд

На основу члана 38. став 1. Закона о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС”, број 30/18) и члана 17. став 1. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – УС, 72/12, 7/14 – УС, 44/14 и 30/18 – др. закон),

Влада усваја

ПРОГРАМ ЗА СПРЕЧАВАЊЕ И СУЗБИЈАЊЕ ТЕРОРИЗМА И СВИХ ОБЛИКА РАДИКАЛИЗАЦИЈЕ И НАСИЛНОГ ЕКСТРЕМИЗМА ЗА ПЕРИОД ОД 2025. ДО 2027. ГОДИНЕ

(без обзира на политичко, верско или етнонационалистичко тзв. оправдање) што обухвата и предвиђање конкретних корака за спречавање регрутовања и учешћа српских држављана као страних бораца, као и кривично гоњење страних бораца повратника који се враћају у Србију

1. Увод

Програм за спречавање и сузбијање тероризма и свих облика радикализације и насилног екстремизма у Републици Србији (у даљем тексту: Програм) уз Акциони план за његово спровођење за период од 2025. до 2027. године представља међусекторски плански документ којим се на целовит начин утврђују циљеви и мере за супротстављање тероризму, насилном екстремизму и радикализацији која води у насилни екстремизам и тероризам. Програм има за циљ да унапреди поштовање и заштиту људских права и обезбеди континуирани свеобухватан одговор друштва на проблем тероризма, свих облика радикализације и насилног екстремизма кроз унапређен систем превенције, правовремене идентификације, помоћи и заштите жртава, као и спречавање и супротстављање тероризму и свим облицима радикализације и насилног екстремизма. Припремљен је у складу са Законом о планском систему Републике Србије¹ и Уредбом о методологији израде докумената јавних политика.²

¹„Службени гласник РС”, број 30/2018.

²„Службени гласник РС”, бр. 20/2025.

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

Као полазна основа за израду Програма коришћен је Извештај са оценом успешности примене Националне стратегије за спречавање и борбу против тероризма за период 2017-2021. године са Акционим планом, као и Студија о свим облицима радикализације и насилног екстремизма који су присутни у Републици Србији. У складу са стратешким циљем Републике Србије о пуноправном чланству у Европској унији, Програм је израђен у складу са важећим политикама Европске уније израженим у Агенди ЕУ за борбу против тероризма: предвиђање, спречавање, заштита и одговор, донетом од стране Европске комисије, Стратегијом за борбу против тероризма Савета Европе, Заједничким акционим планом за борбу против тероризма на Западном Балкану за период од 2019. до 2022. године и обавезама преузетим Реформском агендом Републике Србије у оквиру Плана раста за Западни Балкан. Такође, у обзир су узети релевантни документи Организације Уједињених нација и други међународни акти и стандарди у области супротстављања тероризму и насилном екстремизму.

Надлежни органи Републике Србије активно учествују у раду мултилатералних форума, међународних и регионалних организација, као и на међународним скуповима посвећених борби против тероризма, у циљу размене информација и спречавања ширења терористичке идеологије. Истовремено, укључени су у испуњавање међународних обавеза у контексту спровођења релевантних резолуција Савета безбедности Уједињених нација. Србија даје свој допринос и као чланица Глобалне коалиције за борбу против ISIS/DAESH. Као кандидат за чланство у Европској унији, Србија даје допринос активним учешћем у оквиру европских политика у борби против тероризма. Потписница је бројних европских конвенција којима се регулишу сузбијање и борба против тероризма и има развијену стратешку сарадњу са Европолом. Национални законски оквир и институционални капацитет за борбу против тероризма, Србија стално усклађује са стратешким оквиром и стандардима Европске уније и спроводи мере дефинисане у Заједничком акционом плану ЕУ за борбу против тероризма на Западном Балкану.

Република Србија је чврсто опредељена да одговори савременим безбедносним изазовима, међу којима су супротстављање радикализацији, насилном екстремизму и тероризму. Република Србија је активно укључена у сузбијање ових изазова и претњи на домаћем плану и даје пун допринос овој борби на регионалном и међународном плану. Напомињемо да је АП Косово и Метохија по Резолуцији СБ УН бр. 1244 под привременом управом УН и да државни органи нису у пуном капацитету присутни на наведеном подручју како би и на овом делу територије на адекватан начин одговорили екстремистичким и терористичким претњама.

Иако су предузети значајни кораци у супротстављању насилном екстремизму и тероризму, потребно је континуирано унапређивати сарадњу на домаћем и међународном плану, како би се ојачала отпорност друштва и унапредили превентивни механизми. Комбинација превентивних и реактивних мера, уз систематичну едукацију и јачање поверења између грађана и институција кључна је за дугорочну безбедност земље.

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

Република Србија посвећује посебан значај спречавању и борби против финансирања тероризма. Поред примене циљаних финансијских санкција над домаћим и страним означеним лицима, Србија преузима неопходне мере контроле финансијског сектора у циљу пресецања финансијских токова уз примену обавезних међународних стандарда садржаних у Препорукама FATF (Financial Action Task Force) за борбу против прања новца, финансирања тероризма и спречавања финансирања ширења оружја за масовно уништење. Напредак Србије у овом домену препознат је у досадашњим извештајима МАНИВАЛ-а (Комитет експерата Савета Европе за процену мера против прања новца и финансирања тероризма - МАНИВАЛ). У том смислу, указујемо да је Р. Србија 2024. године израдила процене ризика од прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење. Влада Републике Србије је 2018. године образовала Координационо тело за спречавање прања новца и финансирања тероризма.

Кривичним законодавством Републике Србије инкриминисано је подстицање, врбовање, организовање и учешће у ратовима или сукобима у другим државама.

Влада Републике Србије је у јуну 2021. године усвојила План поступања надлежних органа у случају повратка страних терористичких бораца и чланова њихових породица, држављана Р. Србије, на територију Р. Србије.

1.1 Радна група за израду документа

Радна група за израду документа јавне политике у области спречавања и сузбијања тероризма и насилног екстремизма образована је решењем министра унутрашњих послова 2. децембра 2024. године.³ Председник Радне групе био је начелник Управе криминалистичке полиције, пуковник полиције Нинослав Цмолић.

Радну групу чинили су представници Министарства унутрашњих послова, Безбедносно-информативне агенције, Канцеларије Савета за националну безбедност и заштиту тајних података, Министарства правде, Врховног јавног тужилаштва, Јавног тужилаштва за организовани криминал, Генералштаба Војске Србије Министарства одбране, Војнобезбедносне агенције, Војнообавештајне агенције, Министарства спољних послова, Управе за спречавање прања новца и Управе царина Министарства финансија, Министарства за европске интеграција, Министарства привреде, Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, Министарства заштите животне средине, Министарства рударства и енергетике, Министарства унутрашње и спољне трговине, Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Министарства државне управе и локалне самоуправе, Министарства за људска и мањинска права и друштвени дијалог, Министарства просвете, Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарства спорта, Министарства науке, технолошког развоја и иновација, Министарства туризма и омладине, Министарства

³Решење министра 01 број: 02-7-11/24-96 од 02. децембра 2024. године и 01 број: 02-7-11/24-119 од 18. фебруара 2025. године

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

информисања и телекомуникација, Министарства здравља и Криминалистичко-полицијског универзитета.

Први састанак Радне групе одржан је 25. децембра 2024. године. У периоду од децембра 2024. до априла 2025. године, Радна група одржала је четири састанка на којима је дискутовано о предлозима формалних и садржинских елемената текста Програма и Акционог плана. Такође, од 26. до 28. марта 2025. године у Београду, у сарадњи Министарства унутрашњих послова и Мисије ОЕБС у Србији, одржана је тематска радионица намењена подршци раду Радне групе, на којој су учествовали чланови Радне групе и учесници по позиву који имају стручност или надлежност у конкретној области која је релевантна за област супротстављања тероризму, насилном екстремизму и радикализацији која је повезана са тероризмом и насилним екстремизмом.

Радна група израдила је Предлог програма у области спречавања и сузбијања тероризма и насилног екстремизма за период од 2025. до 2027. године, као и Предлог акционог плана за његово спровођење за период од 2025. до 2027. године.

Израду Програма и Акционог плана подржала је Мисија ОЕБС у Србији.

1.2 Значење израза у овом документу јавне политике

Под појмом **тероризам** подразумевају се кривична дела садржана у глави 34. Кривичног законика Републике Србије („Службени гласник РС”, бр. 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13 и 108/14, 94/2016, 35/2019, 94/2024) од члана 391. до члана 393а, као и друга кривична дела прописана законом или другим законима, која су извршена у вези са кривичним делом тероризам.

Радикализација је динамичан континуирани процес у којем појединац све више прихвата екстремне идеје, при чему насиље може, али не мора, постати део његовог деловања. Овај процес обликују различити индивидуални, друштвени и контекстуални фактори, а може се одвијати у физичком и/или дигиталном окружењу. Иако се најчешће разматра у безбедносном контексту због блиске повезаности са насилним екстремизмом и тероризмом, радикализација такође може бити покретач друштвених промена, када доводи до преиспитивања постојећих норми и заговарања нових идеја, у ненасилним оквирима. У овом документу јавне политике, под појмом радикализације се подразумевају искључиво они облици који воде ка насилном екстремизму и/или тероризму.

Насилни екстремизам представља уверење или идеологију која оправдава, подстиче или користи насиље као средство за постизање политичких, верских, идеолошких или других циљева, чиме може довести до угрожавања безбедности појединаца, група или друштва у целини. Може се манифестовати на различите начине, кроз стварање окружења које подстиче агресију, изазвање мржње, подршку насилним/терористичким акцијама, директне нападе итд.

Страни терористички борци су лица која су отпутовала у иностранство (државу чији нису држављани, нити имају у њој пребивалиште) ради придруживања терористичком

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

удружењу и учешћа у извршењу кривичног дела тероризам и са њим повезаних кривичних дела.

Страни борци су лица која учествују у рату или оружаном сукобу у иностраној држави (чији нису држављани, нити имају у њој пребивалиште), у саставу формација које нису од стране Уједињених нација проглашене терористичким организацијама и ова лица се по нашем кривичном законодавству кривично гоне за кривична дела Учествовање у рату или оружаном сукобу у иностраној држави (386а) и Организовање учествовања у рату или оружаном сукобу у иностраној држави (386б) из Кривичног законика Републике Србије.

Терористичко удружење је удружење две или више особа, које је основано на дужи временски период и делује организовано ради извршења кривичног дела тероризам и других кривичних дела повезаних са њим.

Реферални механизам представља формални или неформални систем сарадње између стручњака и практичара из различитих дисциплина и/или институција, усмерен на идентификацију, процену и пружање подршке особама које су рањиве или изложене ризику од радикализације. Његов циљ је благовремено препознавање и реаговање на ране знаке радикализације која може водити ка насилном екстремизму или тероризму, уз примену индивидуализованих мера помоћи и подршке.

2. Подаци о документима јавних политика и правном оквиру релевантном за програм

Република Србија улаже велике напоре на нормативном и стратешком плану, не само у циљу имплементације стратешко-доктринарних докумената, већ и са циљем усклађивања домаћег кривичног законодавства са међународним стандардима у области спречавања и сузбијања тероризма и насилног екстремизма, са тенденцијом његовог даљег усклађивања са релевантним међународним актима који се доносе у овој области. Правни основ у области спречавања и сузбијања тероризма у Републици Србији представљају резолуције Савета безбедности Уједињених нација, правни акти Европске уније и Савета Европе, ратификоване међународне конвенције и домаће кривично законодавство.

Од домаћих закона важних за ову област издвајамо: Кривични законик Републике Србије („Службени гласник РС”, бр. 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13 и 108/14, 94/2016, 35/2019, 94/2024), Законик о кривичном поступку („Службени гласник РС”, бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13 и 55/14, 35/2019, 27/2021, 62/2021), Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције („Службени гласник РС”, број 94/16, 87/2018, 10/2023), Закон о ограничавању располагања имовином у циљу спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење уништење („Службени гласник РС”, број 29/2015, 113/2017, 41/2018, 94/2024), Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма („Службени гласник РС”, бр. 113/2017, 91/2019, 153/2020, 92/2023, 94/2024 и 19/2025), Закон о националној бази података за спречавање и борбу против тероризма

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

(„Службени гласник РС”, бр. 59/2021) и Закон о међународним мерама ограничавања („Службени гласник РС”, број 10/16).

Кривични законик у глави 34. која обухвата кривична дела против човечности и других добара заштићених међународним правом, предвиђа корпус следећих кривичних дела у вези са тероризмом: Тероризам (члан 391), Јавно подстицање на извршење терористичких дела (члан 391а), Врбовање и обучавање за вршење терористичких дела (члан 391б), Употреба смртоносне направе (члан 391в), Уништење и оштећење нуклеарног објекта (члан 391г), Угрожавање лица под међународном заштитом (члан 392), Финансирање тероризма (члан 393) и Терористичко удруживање (члан 393а). Потребно је истаћи да је почев од 2013. године, кроз измене и допуне Кривичног законика, на плану инкриминисања кривичног дела тероризам и кривичних дела повезаних са тероризмом Република Србија постигла пуну усклађеност са међународним стандардима у овој области. У складу са препорукама Уједињених нација, првенствено са Резолуцијом Савета безбедности 2178 из 2014. године, изменама и допунама Кривичног законика из октобра 2014. године, уведена су два нова кривична дела Учествовање у рату или оружаном сукобу у страни држави (члан 386а) и Организовање учествовања у рату или оружаном сукобу у страни држави (члан 386б), чиме је инкриминисан одлазак држављана Републике Србије на територије других држава и учешће у оружаном конфликтима, као и радња организовања ових лица за одлазак на страна ратишта, и прописане су кривичне санкције. Изменама и допунама Кривичног законика из новембра 2016. године, инкриминисане су припремне радње за кривично дело тероризам. Изменама и допунама Кривичног законика из маја 2019. године, које су ступиле на снагу 01. децембра 2019. године, поред осталог инкриминисано је путовање у иностранство ради припреме, обучавања, планирања или учествовања у извршењу кривичног дела тероризам (члан 391б став 3 Кривичног законика).

Законик о кривичном поступку садржи кодификована процесна правила, чији је циљ да нико невин не буде осуђен, а да се учиниоцу кривичног дела изрекне кривична санкција под условима које прописује Кривични законик, на основу законито и правично спроведеног поступка, чиме је Законик о кривичном поступку у потпуности усклађен са општеприхваћеним правним стандардима и преузетим међународним обавезама Републике Србије у овој области. Осим што је овим законом успостављена тужилачка истрага, утврђена правила о примени посебних доказних радњи у случају терористичког деловања (тајни надзор комуникације, тајно праћење и снимање, симуловани послови, рачунарско претраживање података, контролисана испорука и прикривени иследник), те одузимање имовинске користи стечене кривичним делом, садржи и посебне одредбе које се односе на споразум о признању кривице, споразум о сведочењу окривљеног и споразум о сведочењу осуђеног, чиме се успостављају законске претпоставке за лакше откривање и доказивање кривичног дела тероризам и кривичних дела повезаних са тероризмом, укључујући и регрутовања од стране терористичких група, што је посебно значајно с обзиром на то да се у борби против тероризма државе често ослањају на сведочење људи који су тесно повезани са терористичким групама.

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

Законом о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције уређују се образовање, организација, надлежност и овлашћења државних органа и посебних организационих јединица државних органа, ради откривања, кривичног гоњења и суђења за кривична дела одређена овим законом, укључујући и кривично дело тероризам и са њим повезана кривична дела. У складу са одредбама овог закона државни органи надлежни за поступање у предметима кривичних дела организованог криминала и тероризма су: Јавно тужилаштво за организовани криминал, Министарство унутрашњих послова, Посебно одељење Вишег суда у Београду за организовани криминал, Посебно одељење Апелационог суда у Београду за организовани криминал и Посебна притворска јединица Окружног затвора у Београду.

Законом о ограничавању располагања имовином у циљу спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење поред осталог уређена је привремена административна забрана преноса, конверзије, располагања и премештања имовине „означених лица“ на основу одлуке надлежног државног органа, као и процедура за означавање, односно стављање лица на листу терориста, терористичких организација или финансијера терориста. Овим законом се успоставља правни основ за онемогућавање приступа новчаним средствима, финансијској имовини или економским ресурсима лица која учествују, помажу или подржавају терористичку делатност. Основни циљ доношења овог закона је унапређење борбе против тероризма успостављањем система превентивних и репресивних мера против финансирања тероризма као претходне неопходне фазе у вршењу терористичких аката. Доношењем овог закона испуњавају се одредбе главе VII Повеље Уједињених нација, која прописује да су државе чланице Уједињених нација у обавези да предузимају мере на спровођењу резолуција које у оквиру својих овлашћења доноси Савет безбедности. Листе означених лица у складу са резолуцијама Савета безбедности Уједињених нација примењују се у оригиналу, аутоматски се ажурирају на интернет страници Управе за спречавање прања новца, Министарства финансија и након објаве истих постају важеће. У складу са овим законом Влада Републике Србије утврђује листу означених лица на основу предлога надлежних државних органа и то: Министарства унутрашњих послова, надлежног јавног тужилаштва, органа надлежног за безбедносне и обавештајне послове и Управе за спречавање прања новца Министарства финансија. Мора постојати оправдано уверење да је лице терориста, да финансира тероризам, да је укључено у активности терористичке групе, односно да је у вези са ширењем оружја за масовно уништење.

Законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма прописују се радње и мере које се предузимају ради спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма, као и надлежности свих релевантних државних органа. Изменама и допунама из децембра 2019. године извршена су додатна усклађивања са стандардима Европске уније и препорукама ФАТФ⁴. Прање новца и финансирање тероризма су глобални проблеми који имају повратне ефекте на економске, политичке, безбедносне и

⁴ ФАТФ (енгл. Financial Action Task Force) - Међународни стандарди за спречавање прања новца и финансирање тероризма и ширења оружја за масовно уништење

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

социјалне структуре земље. Последице прања новца и финансирања тероризма су подривање стабилности, транспарентности и ефикасности финансијског система земље, економски поремећаји и нестабилност, угрожавање програма реформи, смањење инвестиција, губљење угледа државе и угрожавање националне безбедности.

Закон о националној бази података за спречавање и борбу против тероризма уређује успостављање и садржину јединствене националне базе података за спречавање и борбу против тероризма, приступ, коришћење и заштиту података, надзор и контролу над спровођењем закона, као и друга питања од значаја за њено функционисање. Национална база је успостављена у циљу ефикасне размене података и информација између надлежних органа. Подаци из Националне базе могу се користити у сврху спречавања претње од тероризма, благовременог откривања и документовања терористичке активности и кривичног гоњења и ти подаци могу се обрађивати само на начин да би се постигла сврха обраде за коју су прикупљени.

Законом о међународним мерама ограничавања омогућена је директна примена међународних мера ограничавања, које представљају преузету међународну обавезу Републике Србије на основу обавезујућих међународних инструмената. Међу овим мерама, налазе се и оне од великог значаја за сузбијање теороризма на националном, регионалном и глобалном плану као што су: забрана трговином оружјем, забрана уласка на територију Републике Србије или преласка преко њене територије, привремено ограничавање располагања имовином која се налази на територији Републике Србије и привремено ограничавање располагања средствима.

Листа других међународних и домаћих правних и стратешких аката, који могу бити релевантни за овај Програм наведени су у Анексу који чини саставни део овог стратешког документа.

3. Опис постојећег стања

3.1 Ex post анализа Националне стратегије за спречавање и борбу против тероризма за период 2017-2021. године са Акционим планом

Национална стратегија за спречавање и борбу против тероризма (у даљем тексту: Стратегија) са припадајућим Акционим планом спроводила се у периоду од 2017. до 2021. године. Ова стратегија је била израђена у складу са тада важећим општеприхваћеним међународним стандардима и преузетим међународно-правним обавезама, посебно оним утемељеним Повељом УН, Глобалном стратегијом УН у борби против тероризма и Конвенцијом Савета Европе о спречавању тероризма. Такође, Стратегија је подржавала циљеве и вредности Противтерористичке стратегије Европске уније из 2005/2014. године, и по узору на њу имала је четири приоритетне области дефинисане кроз четири општа циља.

У вези са тада актуелним стањем безбедности, Стратегијом су, као предност, идентификоване стабилност националног система безбедности и јавно прокламована и активна политика мира Републике Србије, посебно политика помирења у региону, а као

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

слабост, осетљива безбедносна ситуација на Косову и Метохији. Као претња препознат је развој безбедносне ситуације на Блиском истоку, посебно у Сирији и Ираку, као и Африци и њен утицај на регион Западног Балкана.

Насилни екстремизам и радикализација који воде у тероризам препознати су тада као присутни безбедносни феномени који ће у наредном периоду све више добијати на снази. У погледу ових угрожавајућих безбедносних појава, грађанско друштво, заштита мањинских права и верска толеранција испољили су се у тадашњој анализи као предност, а недовољна интегрисаност појединих група у друштво, слабење улоге породице и злоупотреба друштвених мрежа за ширење нетрпељивости и екстремних ставова, као слабост. Учешће одређеног броја држављана Републике Србије у оружаним сукобима у иностранству и њихов повратак у земљу, препознати су као претња.

Чиниоци идентификовани као они којима се може утицати на ове појаве и тенденције су вишеструки и разнолики: економски, финансијски, социјални, образовни, институционални, савремене информационе и комуникационе технологије, активности верских и других ауторитета и центара, међуверске, међуетничке или друге тензије, ниво осећања одбачености, фрустрираности, изолације и самовиктимизације грађана и коначно, немогућност проналажења друштвено и демократски прихватљивих механизма за решавање насталих противуречности и сукоба.

Све наведене околности, како је у тексту Стратегије наведено, довеле су до значајне промене природе терористичких претњи, односно до потребе за израдом стратешког документа у овој области.

Извештај са оценом успешности примене Националне стратегије за спречавање и борбу против тероризма⁵ за период 2017-2021. године са Акционим планом (у даљем тексту: Извештај) сачињен је у децембру 2022. године. Исти приказује степен и начин реализованости мера и активности из Акционог плана до краја 2021. године, те даје препоруке које би требало да буду обухваћене новим документом јавне политике у области спречавања и сузбијања тероризма и насилног екстремизма.

У оквиру прве приоритетне област **„Превенција тероризма, насилног екстремизма и радикализације који воде у тероризам“**, дефинисано је пет стратегијских циљева и 22 активности.

У оквиру стратегијског циља 1.1 **„Изграђена безбедносна култура грађана“** континуирано су се спроводиле активности у циљу опште информисаности целокупне јавности о тероризму, програми подизања безбедносне свести код грађана и компетенција за уочавање првих знакова радикализације, као и активности у циљу унапређења образовних процеса ради промоције толеранцију и инклузивног друштва, посебно у односу на рањиве друштвене категорије.

У оквиру стратегијског циља 1.2 **„Рана идентификација узрока и фактора који погодују ширењу радикализма и насилног екстремизма који воде ка тероризму“** организован је велики број обука за јачање капацитета за препознавање првих знакова

⁵ Извештај је Р Србија проследила Делегацији ЕК у октобру 2023. године.

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

радикализације за професионалце који су у свакодневном контакту са становништвом. Подржане су десетине пројеката државних органа и организација цивилног друштва које су за циљ имале инклузију и афирмацију рањивих заједница и промоцију толеранције и мултикултурализма.

Стратегијски циљ 1.3 **„Окружење које демотивише регрутовање младих за учешће у терористичким активностима“** делимично је остварен кроз активности на јачању свести младих о значају толеранције и владавине права, побољшањем њихове интегрисаности, друштвеног и социјалног положаја, кроз подршку цивилном сектору и породици, посебно у случајевима препознавања радикализације код појединаца. Усвојен је План поступања у случају повратка страних терористичких бораца и чланова њихових породица на територију Р. Србије, а у складу са Планом формиран су локални тимови задужени за њихову реинтеграцију у локалну средину. Континуирано су организовани секторски састанци са организацијама цивилног друштва у области спречавања ширења насилног екстремизма и радикализације. Имплементиран је Национални план за запошљавање, који обухвата пакет услуга за младе. Подржано је више пројеката који су имали за циљ едукацију младих у вези насилног екстремизма и тероризма. Учињени су иницијални кораци ка формирању Тима за иницијалну процену ризика од радикализације лица, а ове активности, иако су настављене и по истеку важења Стратегије, до 2025. године нису завршене.

Стратегијски циљ 1.4 **„Високотехнолошки системи комуникације и дигиталних мрежа отпорни на ширење радикализације и насилног екстремизма“** готово у потпуности је остварен кроз јачање свести у друштву о могућностима злоупотребе интернета и друштвених мрежа за ширење говора мржње, имплементирање најбољих политика, законских решења и пракси, те промоцију алтернативних ставова. Подржан је велики број пројеката кроз које се промовишу садржаји који представљају алтернативу радикализацији и регрутовању на интернету. Креирано је више интернет платформи које за циљ имају развој критичког мишљења и спречавање присуства штетних садржаја на интернету. Усвојена је Стратегија развоја система јавног информисања у Р. Србији за период 2020-2025. године, која представља полазни основ за измене сета медијских закона. Континуирано су се спроводили програми подизања безбедносне свести код грађана кроз различите програме. У Извештају је дата препорука о потреби унапређења правног оквира за спречавање коришћења интернета и других јавних медија за говор мржње, радикализацију, врбовање и регрутовање. Након сачињавања извештаја, правни оквир је унапређен доношењем Закона о електронским медијима и Закона о јавном информисању и медијима у октобру 2023. године, који су уз Закон о електронској трговини из 2019. године постали релевантни прописи у овој области.

Стратегијски циљ 1.5 **„Вештина стратешке комуникације“** је делимично реализован. Неопходно је даље унапређење у области стратешке комуникације, како кроз активности које подстичу социјалну кохезију и интеграцију, чиме се смањује простор за ширење екстремистичких идеологија, тако и након терористичког инцидента, са циљем одржавања јавног поверења, спречавање друштвених подела, ширење

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

дезинформација и панике. Потребно је и одређивање институција које би имале водеће улоге у овој области.

У оквиру приоритетне области **„Заштита, учачавањем и отклањањем претњи од тероризма и слабости у систему заштите“** дефинисано је осам стратегијских циљева и 35 активности.

У оквиру стратегијског циља 2.1 **„Потпуно разумевање претњи од тероризма у Р. Србији кроз рану идентификацију циљаних група и радикалних метода“** унапређена је методологија прикупљања, обраде и процене оперативних и обавештајних података, као и механизми за рано препознавање индикатора угрожавања од тероризма. Иако су процене претњи и ризика од тероризма редовно израђиване у оквиру надлежних институција, у Извештају је констатовано да је потребно размотрити могућност израде процене изазова, ризика и претњи од тероризма на националном нивоу.

Стратегијски циљ 2.2 **„Унапређена координација и сарадња између државних органа надлежних за прикупљање обавештајних података“** је остварен. Национална координација активности на оперативном нивоу унапређена је формирањем Оперативне групе за спречавање и борбу против тероризма у чијем раду учествују представници МУП, БИА и ЈТОК, која о свом раду извештава НКТ. Закон о Националној бази података за спречавање и борбу против тероризма донет је у јуну 2021. године, а након периода важења Стратегије, у јуну 2023. године Национална база је успостављена и стављена у функцију. Унапређена је сарадња у области сузбијања тероризма са другим државама, регионалним иницијативама и међународним организацијама, као и коришћење међународних база података. Закључени су и ратификовани бројни споразуми о међународној сарадњи у овој области.

Стратегијски циљ 2.3 **„Подигнут ниво оперативних способности полицијских и обавештајно-безбедносних капацитета“** готово у потпуности је остварен. У 2019. години образовано је Национално координационо тело за спречавање и борбу против тероризма (у даљем тексту: НКТ) и одређен је Национални координатор за спречавање и борбу против тероризма. НКТ има задатак да координира активности на превенцији и борби против тероризма, радикализма и насилног екстремизма који води у тероризам на националном нивоу и да осигура ефикасно спровођење, праћење, оцењивање и извештавање о спровођењу стратешких докумената у области спречавања и борбе против тероризма, као и успостављање јасне и конзистентне политике у овој области. Формирана је специјализована полицијска служба надлежна за борбу против тероризма. Донет је или допуњен значајан број закона и планских докумената релевантних за ову област. Интензивно се радило на развоју људских и материјалних ресурса.

Стратегијски циљ 2.4 **„Унапређен систем за борбу против финансирања тероризма“** је остварен. Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма је донет 2017. године, те измењен и допуњен 2019. године и 2020. године. Септембра 2021. године усвојене су Национална процена ризика од прања новца и национална процена ризика од финансирања тероризма, Процена ризика од прања новца и финансирања тероризма

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

у сектору дигиталне имовине и Процена ризика од финансирања ширења оружја за масовно уништење. Закон о ограничавању располагања имовином у циљу спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење је допуњен и измењен 2017. и 2018. године. Стратегија за борбу против прања новца и финансирања тероризма за период 2020-2024, усвојена је фебруара 2020. године. Израђено је више листа индикатора за препознавање основа сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма. Остварен је значајан напредак на пољу спречавања злоупотребе непрофитних организација у сврху финансирања тероризма. Радна група за вршење контроле над непрофитним организацијама формирана је 2018. године. Радна група сачињава редовне извештаје који се достављају Координационој комисији за инспекцијски надзор и НКТ. Креиран је онлајн Упитник за процену рањивости непрофитног сектора од финансирања тероризма. Израђена је и промовисана публикације „Ризици од злоупотребе непрофитног сектора за сврху финансирања тероризма“.

Стратегијски циљ 2.5 **„Дерадикализација и реинтеграција радикализованих особа“** делимично је реализован. У установама за извршење кривичних санкција развијени су инструменти за идентификацију и процену ризика, као и програми дерадикализације, рехабилитације и реинтеграције за лица осуђена за кривична дела тероризма. У Извештају је дата препорука да је потребно додатно унапређење стручних компетенција запослених у области социјалне заштите за рад са радикализованим особама.

Стратегијски циљ 2.6 **„Подигнут ниво заштите критичне инфраструктуре“** је делимично остварен кроз активности усмерене на подизање нивоа свести друштва о значају критичне инфраструктуре, уређење нормативног и институционалног оквира и подизање кадровских и материјалних капацитета надлежних органа. Закон о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама донет је 2018. године, као и Закон о критичној инфраструктури. Закон о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама предвиђа израду Стратегије смањења ризика од катастрофа и управљања у ванредним ситуацијама и припадајућег Акционог плана. Потребна је даље усклађивање са стандардима у овој области кроз доношење планских докумената и усвајање подзаконских прописа, односно наставак активности на пољу идентификације, анализе ризика и заштите критичне инфраструктуре.

Стратегијски циљ 2.7 **„Унапређена ефикасност механизма интегрисаног управљања границом“** је остварен кроз јачање капацитета граничних служби, изградњу механизма за координацију и унапређењем међународне сарадње. Августа 2022. године донета је и Стратегија интегрисаног управљања границом у Републици Србији за период 2022-2027. године.

Стратегијски циљ 2.8 **„Подигнут ниво безбедности у области транспорта, трговине, размене роба и услуга“** је у највећој мери остварен. Правни оквир заштите и отклањања претњи од тероризма у области ефикасне контроле извоза наоружања, војне опреме и робе двоструке намене у потпуности је усаглашен са међународним стандардима. Потребно је додатно унапређење система контроле уништавања и

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

деактивације стрељачког оружја, у складу са Стратегијом за контролу малог и лаког оружја у Р. Србији.

У оквиру приоритетне области **„Кривично гоњење терориста, уз поштовање људских права, владавине права и демократије“** дефинисана су три стратегијска циља и осам активности.

Стратегијски циљ 3.1 **„Усклађени национални прописи са одговарајућим резолуцијама Савета Безбедности Уједињених нација, правним тековинама Европске уније и другим међународним стандардима“** у највећој мери је био остварен крајем 2021. године, усклађивањем позитивног законодавства Р. Србије у области кривичног гоњења терориста са опште прихваћеним правилима међународног права, релевантним резолуцијама СБ УН и ратификованим међународно-правним инструментима међу којима и са директивом ЕУ 2017/541, Допунским протоколом Конвенције Савета Европе о спречавању тероризма и ФАТФ препоруком број 5).

Стратегијски циљ 3.2 **„Унапређен систем откривања, идентификације и кривичног гоњења извршилаца кривичног дела тероризам и кривичних дела повезаних са тероризмом, уз поштовање људских права“** је остварен стварањем услова за ефикасно кривично гоњење учинилаца деликата у области тероризма уз поштовање гарантованих људских права националним и међународним правом и то развојем кадровских, материјално-техничких и стручних капацитета јавног тужилаштва и полиције и ојачаном међусобном сарадњом надлежних органа на националном и међународном нивоу. Донет је Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције чија је примена почела 1. марта 2018. године, који ТОК пружа могућност да формира ударне групе, успостављена је мрежа официра за везу из више државних органа и организација, као и служба финансијске форензике. Р. Србија остварила је значајне резултате на пољу унапређења међународне билатералне и мултилатералне сарадње, посебно са Евроцастом (2019. године потписан је и ратификован Споразум о сарадњи између Р. Србије и Евроцаста, те именован Тужилац за везу за Р. Србију са Евроцастом) и Европолom и одређене су контакт тачке за сарадњу са релевантним међународним субјектима.

Стратегијски циљ 3.3 **„Ефикасно суђење за кривично дело тероризам и друга кривична дела повезана са тероризмом“** у значајној мери је остварен, односно остварен је изванредан напредак на пољу јачања кадровских, материјално-техничких и стручних капацитета надлежног суда.

У оквиру приоритетне области **„Одговор система у случају терористичког напада“** дефинисана су два стратегијска циља и девет активности.

У оквиру стратегијског циља 4.1 **„Унапређен систем управљања последицама терористичког напада“** донето је Упутство о начину поступања организационих јединица МУП у случају претњи од тероризма, којим се дефинишу четири нивоа угрожености од тероризма и прописује начин поступања надлежних организационих јединица МУП. Упутством је одређена и обавеза надлежних организационих јединица МУП да сачине планове поступања, свака на свом подручју.

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

У оквиру стратегијског циља 4.2 „Смањење последица терористичког напада“ унапређени су капацитети надлежних државних органа, организација, установа и институција и мотивисања учешћа грађана, цивилног друштва и приватног сектора у смањењу последица терористичког напада. Закон о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама, којим се уређује смањење ризика од катастрофа, превенција и јачање отпорности и спремности појединаца и заједнице за реаговање на последице катастрофа, донет је 2018. године. Процена ризика од катастрофа у Р. Србији усвојена је 2019. године. Уредба о садржају, начину израде и обавезама субјеката у вези са израдом процене ризика од катастрофа и планова заштите и спасавања донета је 2020. године. Сектор за ванредне ситуације МУП је током 2018. године донео Инструкцију о поступању приликом настанка ванредног догађаја већих размера и интерни акт о опреми за спасавање и рад на пословима санирања последица терористичких напада. Континуирано су се спроводиле обуке и вежбе, едукација грађана и материјално-техничко опремање.

3.2 Заједнички акциони план за борбу против тероризма на Западном Балкану

У октобру 2018. године, на министарском форуму ЕУ-Западни Балкан у области правосуђа и унутрашњих послова који је одржан у Тирани, Република Србија је потписала Заједнички акциони план за борбу против тероризма за Западни Балкан и тиме показала спремност да уз подршку Европске уније допринесе регионалној борби против тероризма.

Надовезујући се на стратегију Европске комисије за Западни Балкан из фебруара 2018. године⁶ и Софијску декларацију од 17. маја 2018. године, Заједнички акциони план пружио је оквир за борбу против тероризма, уз амбициозне и конкретне мере у пет циљева борбе против тероризма:

1. Снажан оквир за борбу против тероризма и превенцију/сузбијање насилног екстремизма: институционално уређење и правна усклађеност, спровођење и капацитети за спровођење
2. Делотворна превенција и сузбијање насилног екстремизма
3. Делотворна размена информација и оперативна сарадња
4. Изградити капацитете за сузбијање прања новца и финансирања тероризма
5. Оснажити заштиту грађана и инфраструктуру.

Са партнерима са Западног Балкана потписани су билатерални аранжмани за спровођење активности. Релевантни државни органи у Републици Србији, с једне стране, и Европска комисија, с друге стране, идентификовали су приоритетне активности предвиђене за спровођење у 2019. и 2020. години за сваки од пет циљева из Заједничког акционог плана, те је тако 2019. године потписан и Аранжман за спровођење Заједничког акционог плана за борбу против тероризма за Западни Балкан између Европске комисије и државних органа у Републици Србији (у даљем тексту: Аранжман).

⁶ Стратегија за „Веродостојну перспективу проширења и појачано ангажовање ЕУ на Западном Балкану“

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

У априлу 2024. године спроведена је експертска мисија ЕУ у Р. Србији за ревизију Заједничког акционог плана за борбу против тероризма на Западном Балкану (у даљем тексту: ЗАП). Експертска мисија организована је у оквиру механизма подршке ТАЕКС (ТАИЕХ) кроз тродневну посету експерата ЕУ и састанке са представницима релевантних државних органа у Републици Србији ради сачињавања Заједничког регионалног извештаја, који је имао за циљ да пружи информације, сугестије и препоруке које ће бити полазна основа за ревизију ЗАП. Заједнички регионални извештај, сачињен и достављен у октобру 2024. године, садржи оцене, коментаре и препоруке експерата, од којих су неке на националном нивоу, као и препоруке за регион. Овај извештај пажљиво је анализиран приликом израде овог документа јавне политике, уз настојање да се препоруке и сугестије, нарочито оне које су дате на националном нивоу за Р. Србију уваже у највећој могућој мери и инкорпоришу у текст овог документа јавне политике и пратећег Акционог плана.

3.3 Студија о свим облицима радикализације и насилног екстремизма који су присутни у Републици Србији

Студија о свим облицима радикализације и насилног екстремизма који су присутни у Републици Србији (у даљем тексту: Студија) сачињена је у оквиру спровођења активности из Аранжмана, како би послужила за основ за израду новог документа јавне политике у области спречавања и сузбијања тероризма и насилног екстремизма. Предмет анализе Студије су постојећи облици радикализације и насилног екстремизма у Републици Србији. Сви кључни подаци (засновани на оперативним сазнањима актуелним и релевантним у време израде Студије), који су коришћени приликом израде и на које се ослањају закључци Студије, селектовани су и анализирани у складу са актуелним академским методолошким трендовима и потврђеним гносеолошким принципима што Студији даје карактер теоријско-емпиријског истраживања. Будући да ће информације из Студије представљати основ за предстојеће стратешке документе и пројекте, наведено је да поред дескриптивног, Студија стога има и апликативни карактер и достављена је Делегацији ЕУ у Републици Србији.

3.4 Активности које је Р Србија реализовала у периоду након истека Стратегије

Иако су Стратегија и пратећи АП истекли 2021. године, државни органи Р Србије су наставили са реализацијом активности у правцу спречавања и борбе против тероризма, насилног екстремизма и радикализације. Наиме поред активности које су већ предочене у тачки 3.1.1. овог документа (анализа Извештаја о спровођењу Стратегије – ex post анализа), а које су реализоване и по истеку рока за реализацију у наведеном АП, Република Србија је у периоду од 2021. до 2025. године, учинила напоре да настави своје активно учешће у борби против свих изазова, ризика и претњи које долазе од насилног екстремизма и радикализације.

Децембра 2024. године усвојене су Национална процена ризика од прања новца и национална процена ризика од финансирања тероризма, Процена ризика од прања новца и финансирања тероризма у сектору дигиталне имовине и Процена ризика од

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

финансирања ширења оружја за масовно уништење. Закон о ограничавању располагања имовином у циљу спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење (у даљем тексту: ШОМУ) допуњен је и измењен 2024. године. У току је израда планског документа којим ће се дефинисати мере и активности за унапређење система у области спречавања прања новца, финансирања тероризма и финансирања ШОМУ за период до 2029. године. У складу са резултатима Националних процена ризика, као и приликом идентификовања нових трендова и типологија, врши се ажурирање листа индикатора за препознавање сумње у прање новца, финансирање тероризма и финансирање ШОМУ.

Такође, остварен је значајан напредак на пољу спречавања злоупотребе непрофитних организација (у даљем тексту: НПО) у сврху финансирања тероризма кроз више радионица и обука НПО сектора и донатора о ризицима од злоупотребе у сврху финансирања тероризма. Радна група за вршење контроле над НПО је спровела обуку више десетина инспектора из надлежних органа о препознавањима појава радикализације и индикаторима за финансирање тероризма. Израђена је и промовисана публикација „Модалитети и трендови финансирања тероризма у Републици Србији“ (2023), и настављено је ангажовање на представљању раније сачињених публикација „Спречавање финансирања тероризма – водич за донаторе“ (2019), „Типологије финансирања тероризма у Републици Србији“ (2019).

3.5 Анализа активне претње од тероризма и насилног екстремизма

Србија се у континуитету залаже за циљ одрживог развоја који је посвећен унапређењу мирољубивих и инклузивних друштава у којима се обезбеђује једнак приступ правди за све и која, истовремено, онемогућавају развој сваке врсте насилног екстремизма и тероризма.

На територији Р. Србије није уочено организовано деловање терористичких организација који територију Републике Србије користе за планирање и припремање терористичког акта ван територије Републике Србије. Иако нису откривене активности организованих терористичких група или мрежа, идентификовано је неколико саморадикализованих појединаца, симпатизера терористичких идеологија као што су ISIS/DAESH и Ал-Каида који су своје активности финансирани из сопствених прихода, односно активности реализовали првенствено на интернету и у непосредном контакту са истомишљеницима.

Саморадикализовани српски држављанин, конвертит у ислам и следбеник радикалне исламистичке идеологије, у јуну 2024. године напао је и тешко телесно повредио полицијског службеника који је обезбеђивао Амбасаду Државе Израел у Београду. Полицијски службеник је из ватреног оружја у самоодбрани лишио живота нападача. Још један инцидент догодио се у јулу 2024. године, када је етно-сепаратистички екстремиста, користећи ватрено оружје, усмртио једног и тешко ранио другог полицијског службеника. Осумњичени је касније лишен живота у оружаном сукобу са полицијом.

3.5.1 Етно-сепаратистички екстремизам

Стална претња безбедности и територијалном интегритету Републике Србије су сепаратистичке тежње албанских националистичких појединаца, покрета и организација. Иако су и унутар других етничких заједница уочене активности група и појединих политичких лидера (нпр. ревизија историјских догађаја, оспоравање међународних споразума, итд.) које се могу повезати са етно-сепаратистичким екстремизмом, на територији Републике Србије до данас су само са албанском етничком заједницом забележени оружани сукоби, провокације већег обима или значајнији безбедносни проблеми.

Тенденције инспирисане етно-сепаратизмом Албанаца изражене су у свим деловима Републике Србије у којима Албанци чине већинско становништво. Представници албанских политичких партија, кроз састанке са представницима Привремених институција самоуправе у Приштини, залажу се за одвајање подручја југа централне Србије и његово укључивање у територију АП Косово и Метохија, тражећи за то и подршку међународног фактора под наводним изговором угрожености своје безбедности, права и слобода. Насупрот њиховим наводима у континуитету се од стране албанских сепаратистичких екстремиста спроводи насиље над неалбанским становништвом.

3.5.2 Религијски екстремизам

На подручју Р. Србије се испољавају различити облици религијског екстремизма који се најчешће спроводи мимо знања и помоћи званичних верских заједница у Републици Србији. Па ипак, по броју насилних инцидената и учешћу у терористичким активностима до сада су се истицала лица и мање групе које пропагирају и прихватају екстремни исламизам. За деловање носилаца ових активности карактеристично је успостављање веза са истомишљеницима у иностранству.

3.5.3 Страни терористички борци

Упркос значајној временској дистанци у односу на оружане конфликте у Сирији, цихадисти-повратници са ратишта и даље представљају категорију од изузетног безбедносног значаја. Досадашње искуство је недвосмислено показало да, са безбедносног становишта, наведена категорија и даље представља претњу, имајући у виду да је значајан број прошао одређене борбене обуке у зонама сукоба, као и да је узео (не)посредно учешће у борбама на терену. Поред тога, искуство бројних служби безбедности, како домаћих, тако и страних, показало је да се жене-повратнице не смеју третирати искључиво као „жртве“ својих супружника и/или других чланова породице, већ да поједине имају улогу у процесима верске радикализације, али и конспиративне комуникације (преношење порука) између радикалних исламиста, будући да верски екстремисти полазе од претпоставке да ће надлежни органи бити блажи, односно да ће пре потценити опасност коју носе жене у односу на мушкарце.

Посебан изазов за безбедност представља и повратак малолетних лица која су боравила на територијама које су под контролом терористичке организације ИСИС. Поред боравка у веома специфичним околностима (ратни услови, изложеност радикалним исламистичким и терористичким идеологијама и друго) изражене су и одређене специфичности. Наиме, наведена искуства показала су да су малолетна женска деца склапала шеријатске бракове са терористима и екстремним присталицама радикалних исламистичких и терористичких идеологија. Са друге стране, малолетна мушка деца су похађала војне обуке, а не може се искључити ни могућност да су била злоупотребљена приликом извршења аката тероризма.

Иако су након укидања мера забране кретања услед ковид пандемије настављени процеси репатријације страних бораца и њихових породица из курдских кампова на северу Сирије, Р. Србија још увек није извршила репатријацију преосталих држављана из наведених кампова. Влада Републике Србије донела је План поступања у случају повратка страних терористичких бораца, држављана Републике Србије, и чланова њихових породица на територију Р. Србије.

Значајно је истаћи и да су неки од повратника са сиријског ратишта издржали вишегодишње казне затвора, након чега су пуштени на слободу. Наведена лица су (ре)активирала контакте са појединим групацијама верских екстремиста, али до сада нису вршила активности које би указале на намеру за вршењем нових кривичних дела у вези са тероризмом.

3.5.4 Идеолошки екстремизам у Републици Србији

Идеолошки екстремизам се у Републици Србији манифестује кроз активности припадника екстремних десничарских и левичарских покрета, организација и група. У складу са глобалним тенденцијама и у Републици Србији је у порасту број симпатизера екстремних десничарских и левичарских покрета и организација, који се исказује пре свега онлајн, без значајнијег пораста чланства.

Десничарска екстремистичка пропаганда и активности је у великој мери усмерена против права различитих мањинских заједница, као и против миграната, које оптужују за повећање криминала и осећање небезбедности у одређеним локалним заједницама. Такође, десничарски екстремисти делују и против друштвених група као што су ЛГБТ+ заједнице, због неслагања са њиховим ставовима о различитим друштвеним питањима.

Повезаност хулиганских и екстремних десничарских структура у Србији је спорадична и исте тренутно не поседују капацитете за предузимање аката насиља ради постизања својих прокламованих, односно стварних циљева, који се код ових група нужно не поклапају. Сегмент у ком се поклапају је величање појединих личности које су активно учествовале у ратним и оружаним сукобима на простору бивше СФРЈ током деведесетих година 20. века и потом од међународних институција оптужене за ратне злочине. Наведени појединци приказују се као хероји и заштитници виталних националних интереса, чиме се шаље вишезначна порука широј јавности. Ове активности организују и спроводе мале групе лица (броје неколико десетина чланова), при чему скупови у њиховој организацији нису привукли ширу подршку грађана.

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

Екстремизам базиран на левичарској идеологији, преваходно на идејама марксизма и анархизма, минорно је заступљен у Србији. С обзиром на малобројност чланства и ограничене логистичке и организационе капацитете, до сада се нису појављивали као актери у значајнијем броју насилних инцидената на територији Србије.

Оно што представља тачку која повезује екстремну десницу и левицу у Србији је покушај да и једни и други извуку корист на рачун глобалних и локалних проблема (економија, енергетика, здравство, екологија, ковид пандемија и др.), како би ојачале своје организационе структуре и оствариле већи утицај на друштвено-политичкој сцени Србије. С тим у вези, исте деле и интензиван антиглобалистички став и наратив који понекад, посебно у случају деснице, укључује и говор мржње. Праћењем активности екстремних десничарских и левичарских покрета, организација и група утврђено је да се ради о појави ограниченог домета, које немају значајан утицај на радикализацију у том погледу, нити капацитете за повезивање са идеолошким покретима ван територије Р Србије.

Надлежни државни органи Р Србије препознају и остале облике тзв. хибридног екстремизма, радикализма, као и активизма који имају потенцијал за прерастање у радикализам. Међутим, исти за сада не представљају никакву претњу по безбедност Р Србије и њених грађана, као ни претњу по било коју земљу у региону и шире.

3.5.5 Утицај страних оружаних сукоба на Србију

На свеукупну безбедносну ситуацију на глобалном и регионалном, односно националном плану у значајној мери је утицало избијање оружаних сукоба између Израела и милитантне организације „Хамас“, након терористичког напада извршеног на тлу Израела октобра 2023. године. Ескалација сукоба је изазвала негативну реакцију локалног становништва исламске вероисповести у Републици Србији, било да је реч о умереним и/или радикалним појединцима и/или групама. У датим околностима, међу појединим милитантно оријентисаним појединцима су регистровани претећи коментари према целокупној јеврејској заједници, а којима се на извештајан начин најављивала и могућност својерсне „одмазде“ према припадницима наведене заједнице што је и препознато као потенцијално значајан генератор пораста претњи од милитантног деловања у нашој земљи. Непосредни повод за поменути терористички напад у Београду јуна 2024. године треба посматрати управо у том контексту. За сада нема идентификованих одлазака држављана Србије који би узели активно учешће у наведеном сукобу.

Поред наведеног, од почетка оружаног сукоба између Руске Федерације и Украјине фебруара 2022. године, приметан је повећан број држављана наведених држава који имају пријављен боравак у складу са прописима Р. Србије. У том смислу, до сада није откривен ниједан случај њихове повезаности са терористичким активностима група и/или појединаца на територији Р. Србије, држава из којих су пореклом, као ни са било којом другом државом.

Значајно је истаћи и да је вођен велики број предистражних поступака у вези са више стотина електронских порука послатих са различитих интернет платформи

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

коришћењем сервиса за анонимизацију. Исте су садржале претње о постављеним експлозивним направама у бројним јавним објектима и убиством представника највиших државних органа Републике Србије, а за мотив имале су дестабилизацију друштвених токова у Републици Србији. Након успешно идентификованих локација са које су претње слате, као и идентификације пошиљалаца из Србије дошло је до значајног смањења учесталости и броја оваквих порука.

У периоду од октобра 2014. године (од усвајања измена и допуна Кривичног законика Р. Србије којима се инкриминишу дела из чл. 386а и чл. 386б) до децембра 2024. године због извршења кривичног дела „Учествовање у рату или оружаном сукобу у иностраној држави“ осуђено је 38 лица.

3.5.6 Изложеност претњама из суседних земаља

Од избијања сукоба у Сирији и Ираку, више од хиљаду лица са Западног Балкана боравило је на територијама које су под контролом терористичке организације ИСИС. Повратак тих особа и њихово поновно повезивање са вођама радикалних исламиста у региону представља додатни безбедносни ризик за Републику Србију, посебно када се има у виду постојање родбинских и пријатељских веза са нашим држављанима. Ублажавање ризика могуће је континуираним јачањем и унапређењем сарадње свих надлежних државних органа који могу дати допринос у борби против тероризма у региону.

Повећаном степену претње доприносе и поједини случајеви у региону у којима лица која након одслужења казне затвора због извршених кривичних дела у вези са тероризмом, настављају са ширењем радикалних исламистичких идеологија, што за последицу има позитивне реакције њихових следбеника широм региона.

Милитантни исламисти албанске националности пореклом са Западног Балкана са чврстим регионалним везама на Балкану представљају ризичну категорију. О томе, између осталог, сведоче бројне акције хапшења радикалних исламиста албанског порекла у више европских земаља током протеклих година, попут Аустрије, Немачке, Белгије, Швајцарске и Италије.

3.5.7 Миграторна кретања

Оружани сукоби на Блиском истоку и у Северној Африци резултирали су сталним миграционим кретањима ка западној Европи, а Балкан, укључујући Србију, служи као кључна транзитна рута. Дугогодишњи феномен масовне илегалне миграције уско је повезан са међународним терористичким структурама које су искористиле масовно расељавање како би, злоупотребљавајући мигрантске руте и вршећи друге инкриминисане активности, стигли у земљу коначног одредишта. Наведени феномен са аспекта безбедности нарочито је индикативан у односу на алтернативне начине прикупљања и преноса новца попут „хавале“, „кеш курира“ и др.

3.6 Анализа проблема

Динамичност промена у међународним односима, уз интензиван и убрзан развој нових технологија, довела је до интензивне трансформације тероризма и насилног екстремизма. Стога изазови, ризици и претње које представљају тероризам и насилни екстремизам, као комплексни безбедносни, друштвени и политички феномени брзо мењају карактер и форме испољавања, те постојеће методе, алати и капацитети указују на потребу за унапређењем у сегменту раног препознавања изазова и ризика, као и правовременог идентификовања претњи у циљу адекватног одговора система.

- Постоји потреба да се идентификују нови феномени који имају потенцијал да прерасту у претњу од радикализације и насилног екстремизма, како би се пракса надлежних органа више ослањала на превентивне облике деловања. Предвиђање и рано препознавање је потребно структурно интегрисати у стратешки оквир за супротстављање тероризму и насилном екстремизму, да би се постојећи ресурси надоградили и ефикасније алоцирали.
- Имајући у виду да се овај документ јавне политике израђује у складу са Агендом ЕУ за борбу против тероризма, неопходно је узети у обзир области предвиђања и раног препознавања, где су стратешки обавештајни подаци и процене претњи од кључне важности. Република Србија ће у наредном периоду разматрати специфичне изазове које произилазе из ових области и доносити одлуке у складу са својим потребама.
- Учестала злоупотреба интернета и савремених технологија, као и вештачке интелигенције у сврхе тероризма и насилног екстремизма налаже потребу за унапређењем сарадње између органа за спровођење закона и приватног сектора на унутрашњем и међународном плану, како у погледу размене информација, тако и у циљу уклањања садржаја којим се подстиче тероризам и насилни екстремизам. Такође, стандардне оперативне процедуре којима се уређује прикупљање електронских доказа на интернету нису прилагођене новим облицима комуникације путем различитих платформи за размену порука.
- Све рестриктивнији став држава чланица Европске уније по питању миграната повећава изгледе да ће у Србију и регион бити враћен велики број миграната, нарочито оних који нису прихватили културу и норме понашања држава Западне Европе. Повратак великог броја ових лица створиће нове безбедносне изазове који се пре свега односе на пораст криминала, незадовољство локалног становништва, а што све доприноси јачању насилног екстремизма. Међу самим мигрантима могу се наћи чланови и симпатизери различитих терористичких идеологија и организација, што представља додатни ризик по безбедност Р. Србије и њених грађана.
- У вези са спречавањем радикализације у затворима и постпеналном подршком, као проблем идентификован је недовољно функционалан механизам благовремене размене информација између надлежних органа у вези са лицима која су осуђена за кривична дела повезана са тероризмом и насилним

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

екстремизмом, као и у вези са високорадикализованим затвореницима током периода одслужења казне затвора и по њиховом пуштању на слободу.

- Иако је Влада Републике Србије донела 2021. године План поступања у случају повратка страних терористичких бораца и чланова њихових породица, држављана Р. Србије, на територију Р. Србије, још увек није извршена репатријација преосталих држављана Републике Србије из кампова у Сирији.
- Један број држављана Р. Србије учествовао је у оружаним и ратним сукобима на територији страних држава, што предстаља кривично дело по важећем Кривичном законнику. Иако су наведене радње инкриминисане Кривичним закоником, до смањења броја страних бораца неће доћи све док се не унапреди координисано деловање државних органа и друштвене заједнице посебно у сегменту превенције.
- Терористичке и екстремистичке претње све чешће су усмерене како на критичне субјекте од значаја за функционисање друштва, тако и на јавне просторе у којима се окупља већи број људи. Јавни простори препознају се као мете са високим ризиком, с обзиром на њихову изложеност потенцијалном нападу који би изазвао панику, страх и дестабилизацију нормалног живота грађана. Савремени напади, који се све чешће изводе неконвенционалним средствима и методама, указују на потребу за системским приступом заштити ових субјеката и простора. Недовољна идентификација ризика, неуједначен ниво заштите и ограничена примена превентивних мера утичу на њихову рањивост.
- У односу на међународно-преузете обавезе, Република Србија се обавезала да донесе посебан пропис о прекурсорима експлозива, имајући у виду да ова област у националном законодавству није регулисана. Обавезе проистичу из потврђене Мапе пута за одрживо решење за сузбијање недозвољеног поседовања, злоупотребе и трговине малокалибарским и лаким оружјем и припадајућом муницијом на Западном Балкану до 2030. године (Мапа пута), која прописује и усклађивање правног оквира са Уредбом ЕУ 2019/1148 о стављању на тржиште и употреби прекурсора експлозива. Иста обавеза утврђена је и ревидираном АП за Поглавље 24. Узимајући у обзир да материја није уређена, као и чињеницу да су прекурсор експлозива у ширем смислу, хемијске супстанце које могу бити злоупотребљене за производњу ручно прављеног експлозива, потребно је да се проблематици приступи у фазама. Исте би се односиле на утврђивање надлежности, кроз израду анализе, затим израду и усвајање одговарајућег прописа и подзаконских аката и на крају, успостављање механизма за праћење прекурсора експлозива, односно сумњивих трансакција. Будући да обавезе проистичу из Мапе пута, све фазе и активности за уређење ове области биће дефинисане у будућем Програму за контролу малог и лаког оружја и припадајућег АП који се израђује са циљем усклађивања са Мапом пута. Документ јавне политике у области тероризма и насилног екстремизма, у наредном периоду, пратиће касније успостављен механизам праћења прекурсора експлозива у смислу борбе против ових претњи.

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

- Када је реч о експлозивима за цивилну употребу и пиротехничким средствима, као потенцијалним претњама, у оквиру предприступног процеса у ЕУ и Мапе путе, Република Србија има обавезу усклађивања са Директивом 2013/29/ЕУ Европског парламента и Савета од 12. јуна 2013. о усклађивању законодавстава држава чланица које се односи на стављање на располагање пиротехничких средстава на тржиште (прерађена верзија) и Директивом 2014/28/ЕУ Европског парламента и Савета од 26. фебруара 2014. о усклађивању законодавстава држава чланица у односу на стављање на располагање експлозива за цивилну употребу на тржишту и надзору над њима. Ове обавезе такође ће бити дефинисане у будућем Програму за контролу малог и лаког оружја и припадајућег АП. У погледу статуса спровођења горе наведених обавеза, у току је израда Нацрта закона о експлозивним материјама, који ће регулисати производњу и промет експлозивних материја за цивилну употребу и пиротехничких средстава.
- У погледу активности из Аранжмана која се односи на Контакт тачку за ватрено оружје (Firearms Focal Point – FFP), иста је у Министарству унутрашњих послова Републике Србије успостављена и у потпуности је оперативно функционална. Контакт тачка је успостављена као „Тим за спровођење, праћење и размењивање оперативних информација у вези са оружјем Контакт тачка за оружје“. До краја 2024. године, у Контакт тачки је повезано осам база података у вези са оружјем, тако да је омогућена аутоматска претрага и добијање оперативног производа који може пружити подршку у случају претњи од тероризма и насилног екстремизма.
- Терористички напади са могућношћу координисаног и синхронизованог дејства на више тачака, постављају изазов пред капацитете надлежних институција за брз и ефикасан одговор. Поред конвенционалних средстава и метода напада, све чешћи су примери хибридног деловања који захтевају интегрисан приступ у реаговању и санирању последица. Недовољна спремност за адекватну и правовремену процену ситуације, мобилизацију ресурса и међусекторску координацију у кратким роковима утичу на способност друштва да адекватно реагује на терористички напад. Посебан изазов представља изградња одрживе отпорности, не само у смислу заштите, већ и способности брзог опоравка нападнутих система и нормализације функционисања друштва након инцидента. Одговор система након извршеног терористичког напада нужно мора да обухвати и пружање правне, здравствене, психолошке и других видова помоћи и подршке жртвама терористичких напада у складу са међународним стандардима.
- Анализа података у Националној процени ризика од финансирања тероризма из децембра 2024. године указала је да територија Р Србије и њен финансијски систем нису систематски коришћени за финансирање тероризма. Међутим, подаци из предистражних поступака, обавештајних података и међународне сарадње указују да је постојала индиција да су средства преносна

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

алтернативним начинима (кеш курири, „хавала“, и сл.), што додатно усложњава механизме откривања и адекватно санкционисање. Наиме, када се ради о кеш куририма мора се узети у обзир да се ради о лицима која новац преносе преко државне границе и административне линије у вредности нижој од обавезне за пријаву надлежном царинском органу (10.000 евра). Са друге стране, иако је за пренос готовине по систему „хавала“ прописана новчана казна у складу са Законом о платним услугама исто је тешко доказиво имајући у виду да се ради о затвореним групама лица која су пореклом из земаља и региона у којима је овакав начин преноса новчаних средстава распрострањен – Индија, Блиски исток и поједини делови Африке.

4. Промена која се постиже спровођењем програма

4.1 Визија

Наша визија је друштво које се, кроз интегрисан, свеобухватан и проактиван приступ успешно супротставља радикализацији, насилном екстремизму и тероризму. Тежимо изградњи система у коме се изазови и ризици благовремено препознају и анализирају, ризици смањују кроз едукацију, укљученост заједница и превентивне мере, критични субјекти и јавни простори се штите на основу процене рањивости и координисаног деловања, а институције су спремне да ефикасно реагују, те да обезбеде свеобухватну подршку жртвама. Ово је визија безбедног и отпорног друштва, у којем влада поверење, солидарност и поштовање људских права, и у којем се демократске вредности бране од свих облика насилног екстремизма и тероризма.

5. Циљеви програма

Програм садржи један општи циљ и четири посебна циља који непосредно доприносе остварењу тог општег циља.

5.1 Општи циљ

Општи циљ Програма је: „Успостављен ефикасан, усаглашен и одржив систем за предвиђање, спречавање, заштиту и одговор на радикализацију, насилни екстремизам и тероризам, заснован на поштовању људских права, владавине права и сарадњи свих релевантних актера, у циљу очувања безбедности, друштвене отпорности и демократских вредности у Републици Србији“.

5.2 Посебни циљеви Програма

Посебни циљеви Програма управљени на реализацију општег циља су:

1. Предвиђање и рано препознавање изазова и ризика који потичу од радикализације, насилног екстремизма и тероризма

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

2. Спречавање радикализације, насилног екстремизма и тероризма
3. Заштита од терористичких напада кроз уочавање и отклањање слабости у систему заштите
4. Одговор на терористичке претње и нападе уз унапређење система управљања последицама

5.3 Анализа опција за остваривање циљева

За постизање општег циља, у току утврђивања полазних основа за израду Програма, као и у току консултативног процеса, сагледане су три алтернативне опције које су посматране из угла капацитета за испуњење посебних, односно општег циља, и то:

Опција 1: status quo

Подразумева да се активности у области борбе против тероризма и насилног екстремизма реализују без планског документа.

У вези са овом опцијом важно је истаћи да је тек са доношењем Националне стратегије за спречавање и борбу против тероризма од 2017. до 2021. године започео процес изградње интегрисаног система за борбу против тероризма на националном нивоу. У овом периоду учињени су неки од кључних корака у овом смеру као што је: образовање НКТ и одређење Националног координатора, формирање Оперативне групе за спречавање и борбу против тероризма, значајно унапређење прописа у области кривичног законодавства и заштите критичне инфраструктуре, успостављање националне базе терориста, као и први кораци ка изградњи међуинституционалног механизма за препознавање раних знакова радикализације и ка успостављању одговора система у случају терористичког напада. Све промене након 2021. године углавном су произашле из активности започетих у време важења Стратегије.

Такође, иако је важење Стратегије окончано 2021. године, мере везане за тероризам спроводиле су се и након ове године у складу са другим планским документима као што је Заједнички акциони план за борбу против тероризма за Западни Балкан, којем је важење окончано крајем 2023. године. Стога није могуће у потпуности сагледати све последице непостојања иједног планског документа за ову област.

Посматрајући ову опцију кроз појединачне циљеве, у области **предвиђања и раног препознавања** унапређење капацитета за препознавање нових и нетрадиционалних облика претњи, укључујући оне повезане са злоупотребом модерних технологија, биће отежано. Изостаће процена ризика на националном нивоу, као и рано откривање претњи од тероризма и насилног екстремизма. Одговор институција остаће углавном реактиван, без могућности за проактивно деловање, а политике ће се доносити без довољно релевантних података и свеобухватних анализа.

У области **спречавања**, надлежни органи ће наставити да спроводе активности започете у периоду важења прошлог планског документа (2017-2021) и друге активности из својих надлежности, а у складу са међународним стандардима. Одсуство

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

планских и систематичних едукативних програма, јавних кампања и подршке активностима цивилног друштва, као и неефикасно уклањање терористичких садржаја са интернета резултираће слабом отпорношћу заједница на пропаганду и могућим повећањем регрутовања за терористичке и екстремистичке активности. Тренутна координација надлежних институција у поступању са радикализованим лицима може се показати као неадекватна за благовремено реаговање на могуће претње.

У области **заштите**, надлежни органи ће наставити са спровођењем неких од активности које произилазе из Закона о заштити критичне инфраструктуре, као и прописане активности везане за заштиту јавних простора.

На нивоу **одговора**, институције ће поступати у складу са постојећим надлежностима и процедурама, а правосудни органи наставиће са обављањем редовних послова у оквиру доступних законских могућности. Спроводиле би се одређене мере рехабилитације и ресоцијализације лица, нпр. према страним терористичким борцима. Постојећим Упутством о начину поступања организационих јединица МУП у случају претњи од тероризма није предвиђено дефинисање капацитета, средстава и процедура свих релевантних актера, што значајно отежава усклађено деловање на националном нивоу, брз проток информација и рационално коришћење ресурса.

Опција 2: доношење планског документа у области борбе против тероризма и насилног екстремизма

Ова опција, која искључује спровођење регулаторних мера, ће довести до одређених жељених промена у области борбе против тероризма и насилног екстремизма, кроз примену информативно-едукативних и институционално управљачко организационих мера, осмишљених да одговоре на неке од кључних изазова препознатих током припремног и консултативног процеса.

Међутим, остваривање максималног учинка је тешко оствариво без одговарајуће правне регулативе, чак и у случају координације и спремности за спровођење системских промена, што значајно утиче не само на вероватноћу остваривања промене, већ и на одрживост тако остварених учинака.

На нивоу **предвиђања и раног препознавања**, за разлику од претходне опције, спровешће се анализа надлежности и капацитета НКТ за израду различитих аналитичких производа (као што су процена изазова, ризика и претњи од тероризма и насилног екстремизма на националном нивоу и мапа рањивих група и локалних заједница које су у повећаном ризику од радикализације и насилног екстремизма), са фокусом на нове типове претњи, посебно у вези са злоупотребом модерних технологија. Такође ће се анализирати и потреба за евентуалним проширењем надлежности НКТ на насилни екстремизам. Спроводиће се специјализована научна истраживања што ће довести до увећања фонда знања и делимично унапредити способност идентификације екстремистичких и терористичких активности.

На нивоу **спречавања**, спровођењем едукативних програма, јавних кампања и подршком активностима цивилног друштва ојачаће се свест, посебно младих, о

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

опасностима од насиља и екстремистичких идеологија. Унапређена билатерална сарадња институција, спроведене мере према радикализованим лицима и сарадња са провајдерима интернет услуга, допринеће раном откривању и спречавању даље радикализације (нпр. спречавању одлазака на страна ратишта). У одсуству унапређења прописа, мере ће бити фрагментарне, без системске подршке и координације, без јасних протокола за поступање, посебно у делу који се односи на спречавање радикализације.

На нивоу **заштите**, надлежни органи ће наставити са спровођењем неких од активности које произилазе из Закона о заштити критичне инфраструктуре, а спроводиће се и активности унапређења капацитета надлежних институција за идентификацију критичне инфраструктуре. Спроводиће се и одређене активности унапређења мултисекторске сарадње у циљу боље заштите јавних простора од терористичких и насилних екстремистичких претњи.

На нивоу **одговора**, у односу на претходну опцију, унапредиће се стручне компетенције тужилаца и судија кроз специјалистичке обуке у области борбе против тероризма и насилног екстремизма. Мере рехабилитације и ресоцијализације радикализованих лица спроводиће се на систематичнији начин и према одређеним новим категоријама лица, нпр. према повратницима са страних ратишта.

Опција 3: доношење планског документа у области борбе против тероризма и насилног екстремизма, уз анализу и евентуалну измену релевантних прописа

Ова опција у себи садржи све позитивне аспекте претходне опције, али укључује и систематичну анализу важећег правног оквира у области спречавања и одговора на тероризам и насилни екстремизам, као и евентуално иницирање измена или доношење нових закона, подзаконских аката или других докумената у областима које су у овом тренутку непотпуно или неадекватно уређене. Промене, односно пожељнији исходи од оних из опција 1. и 2. били би видљиви и мерљиви на нивоу посебних циљева Програма.

На нивоу **предвиђања и раног препознавања**, сем исхода из претходне опције, стварањем правне основе за формирање и рад Тима за иницијалну процену ризика од радикализације створиће се предуслов изградње међуинституционалног механизма за препознавање и указивање на ране знакове радикализације и насилног екстремизма. Организовањем обука за практичаре из различитих институција (просвета, социјални рад, затвори), које ће координисати Тим, унапредиће се њихове компетенције за препознавање првих знакова радикализације.

На нивоу **спречавања**, сем исхода из претходне опције, доћи ће и до унапређења протокола и процедура у више области, као што је међусекторска сарадња у спречавању насилног екстремизма и идентификације алтернативних начина преноса средстава у спречавању финансирања тероризма. Такође, доћи ће и до унапређења оперативних полицијских процедура у вези са насилним екстремизмом, а посебно у вези са феноменом страних бораца, у складу са примерима добре међународне праксе.

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

На нивоу **заштите**, сем исхода из претходне опције, наставиће се са процесом доношења подзаконских прописа предвиђених Законом о заштити критичне инфраструктуре.

На нивоу **одговора**, доношењем плана реаговања на терористичке претње и нападе на националном нивоу, којим ће се прецизно дефинисати капацитети, средства и процедуре свих релевантних актера, осигураће се усклађено деловање, брз проток информација и рационално коришћење ресурса, те значајно повећати ефикасност одговора. Такође, извршиће се и евентуално унапређење Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције, нарочито у сегменту координације и надлежности. Описане мере омогућиће правовремено, делотворно и законито процесуирање свих облика терористичких активности.

Применом свеобухватног пакета мера које предвиђа опција 3, значајно ће бити унапређена способност државе да брзо, координисано и ефикасно реагује на терористичке претње и инциденте. Унапређени правни оквир обезбедиће јасне надлежности, процедуре и алате за проактивно деловање надлежних органа и рационалније коришћење ресурса јавног и приватног сектора, чиме ће се повећати безбедност грађана, правна сигурност и отпорност државе на сложене безбедносне изазове. Оваквим приступом осигураће се усаглашеност са међународним стандардима, посебно правним тековинама Европске уније, што доприноси и међународном угледу Републике Србије.

Коначно, доношењем свеобухватног документа јавне политике у области супротстављања тероризму и насилном екстремизму који би предвиђао и унапређење постојећег правног оквира, уважиће се препоруке и оцене Европске комисије дате у годишњим извештајима о напретку, као и налази и оцене ТАЕКС експертске мисије из извештаја о процени капацитета за спречавање и супротстављање тероризму и насилном екстремизму.

6. Мере за остваривање циља и анализа њихових ефеката

Посебни циљ 1: Предвиђање и рано препознавање изазова и ризика који потичу од радикализације, насилног екстремизма и тероризма

Показатељи на нивоу посебног циља (показатељ исхода)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност у 2027. години
Израђен предлог за унапређење рада НКТ у складу са најбољим праксама и препорукама ТАИЕХ мисије из 2024.	Да/Не	Предлог	Не	2024	Да

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

Образован Тим за иницијалну процену ризика од радикализације на основу усвојеног документа				2024	
Сprovedено научно истраживање о факторима ризика, моделима радикализације и ефикасним мерама превенције и упознате заинтересоване стране	Да/Не	Извештај о спроведено м научном истраживању КПУ	0	2024.	1

Мера 1.1: Јачање капацитета Националног координационог тела за спречавање и борбу против тероризма (у даљем тексту: НКТ)

Тип мере	Регулаторна, Институционално управљачко организациона				
Показатељи на нивоу мере	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност у 2027. години
Извршена анализа капацитета НКТ-а	Да/Не	Обједињени извештај органа који учествују у раду НКТ	Не	2024	Да
Израђен предлог за унапређење рада НКТ у складу са најбољим праксама и препорукама ТАИЕХ мисије из 2024.	Да/Не	Предлог	Не	2024	Да

Преглед тренутног стања и кључни изазови: Влада Републике Србије образовала је 2019. године НКТ и именовала је Националног координатора. Тренутно је задатак НКТ да координира активности на превенцији и борби против тероризма, радикализма и насилног екстремизма који води у тероризам на националном нивоу и да осигура ефикасно спровођење, праћење, оцењивање и извештавање о спровођењу стратешких докумената у области спречавања и борбе против тероризам, као и успостављање јасне и конзистентне политике у овој области. У раду НКТ учествују представници следећих институција: Министарство унутрашњих послова, Безбедносно-информативна агенција, Јавно тужилаштво за организовани криминал, Врховно јавно тужилаштво, Војнобезбедносна агенција, Војнообавештајна агенција, Министарство спољних послова, Министарство финансија (Управа за спречавање прања новца), Министарство

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

за европске интеграције, Канцеларија Савета за националну безбедност и заштиту тајних података. Кључни изазов су недовољни људски, материјално-технички и аналитички капацитети НКТ, што отежава спровођење препорука из извештаја ТАЕКС експертске мисије из 2024. године, које се односе на потребу за израдом процене изазова, ризика и претњи од тероризма и насилног екстремизма на националном нивоу, као и мапирање рањивих група и локалних заједница које су у повећаном ризику од радикализације и различитих облика насилног екстремизма. Такође, НКТ тренутно није надлежан за координацију рада надлежних органа у области супротстављања насилном екстремизму као растуће претње, у складу са националним и међународним документима.

Опис и ефекти мере: Извршеном анализом капацитета НКТ у складу са ТАЕКС препорукама из 2024. године, као и на основу прикупљених информација о начину функционисања координационих тела за борбу против тероризма у другим државама, биће сачињен предлог за унапређење рада НКТ, посебно у смислу унапређења капацитета за израду различитих аналитичких производа које се односе на процене претњи, мапе рањивих заједница и злоупотребу модерних технологија. Такође, анализом ће се размотрити и евентуално проширење надлежности НКТ на област супротстављања насилном екстремизму.

Институције надлежне за спровођење мере: Министарство унутрашњих послова

Институције партнери у спровођењу мере: Органи који учествују у раду НКТ

Мера 1.2: Успостављање међуинституционалног механизма за препознавање и указивање на ране знакове радикализације и насилног екстремизма (реферални механизам)

Тип мере	Регулаторна, Институционално управљачко организациона				
	Показатељи на нивоу мере	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година
Израђен предлог документа од стране Радне групе којим се дефинише методологија рада Тима за иницијалну процену ризика од радикализације	Да/Не	Предлог	Не	2024	Да
Образован Тим за иницијалну процену ризика од радикализације на основу усвојеног документа	Да/Не	Акт о образовању у Тима	Не	2024	Да

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

Обуке за чланове Тима	Број	Извештај Тима	0	2024	2
Обуке о препознавању раних знакова радикализације за практичаре у непосредном контакту са становништвом	Број	Извештај Тима	0	2024	4

Преглед тренутног стања и кључни изазови: Непостојање адекватног рефералног механизма отежава благовремено реаговање и пружање подршке особама које су рањиве или изложене ризику од радикализације. Последица може бити повећање броја и степена радикализованости појединаца спремних да изврше или подрже акте насиља повезане са насилним екстремизмом и тероризмом. Као иницијални корак за стварање рефералног механизма образована је у 2024. години Радна група за стварање нужних услова за успостављање међуресорног Тима за иницијалну процену ризика од радикализације, чији је задатак да сачини документ којим би се дефинисали задаци Тима, модалитети његове сарадње са другим релевантним актерима у области превенције, као и улоге и обавезе различитих учесника у Тиму. По завршетку овог задатка мандат наведене радне групе престаје.

Опис и ефекти мере: Образовањем Тима за иницијалну процену био би испуњен један од битних предуслова за успостављање рефералног механизма. Задаци Тима били би доношење оцене о валидности иницијалне информације да је неко лице у ризику од радикализације, давање процене степена радикализованости и ризичности тог лица, по потреби и уз прикупљање информација из различитих извора, као што су полиција, просвета, затвори, социјална заштита, цивилно друштво, верске заједнице и др., давање препорука за даље поступање, пружање подршке другим актерима у раду са оваквим лицима. Унапређење компетенција чланова Тима спроводило би се у континуитету, са циљем њихове боље обучености и спремности да на благовремен и адекватан начин одговоре овом изазову. Овим би се унапредила сарадња и координација између представника власти, цивилног друштва, приватног сектора и породице, ради пружања индивидуализоване подршке у случају раног препознавања радикализације. Делокруг рада Тима обухватио би и област реинтеграције и ресоцијализације страних бораца, тј. лица која су учествовала у оружаним сукобима у иностраној држави.

Институције надлежне за спровођење мере: Министарство унутрашњих послова

Институције партнери у спровођењу мере: Безбедносно-информативна агенција, Министарство правде, Министарство просвете, Министарство здравља, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и други релевантни органи и организације

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

Мера 1.3 Развој и имплементација специјализованих истраживачких пројеката и програма обуке у области раног препознавања терористичких претњи

Тип мере	Информативно едукативна				
	Показатељи на нивоу мере	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година
Спроведено научно истраживање о факторима ризика, моделима радикализације и ефикасним мерама превенције и упознате заинтересоване стране	Да/Не	Извештај о спроведеном научном истраживању КПУ	0	2024.	1
Објављена рецензирана монографија са резултатима истраживања	Да/Не	Објављена монографија	0	2024.	1

Преглед тренутног стања и кључни изазови: У току реализације претходног Акционог плана, у оквиру стратегијског циља „Рана идентификација узрока и фактора који погодују ширењу радикализма и насилног екстремизма који воде ка тероризму“ спроведен је низ активности едукативног карактера, између осталог и активност подстицања научних истраживања о узроцима и појавним облицима тероризма, насилног екстремизма и радикализације који воде у тероризам. Као резултат, спроведено је истраживање на тему „Интернетичка дистанца, насиље и насилни екстремизам који води ка тероризму“ у основним и средњим школама у пет мултиетничких општина. Како се у наредном периоду очекује реализација новог Акционог плана, он предвиђа и реализацију циља предвиђања и раног препознавања терористичких претњи и свих облика радикализације и насилног екстремизма, па је стога неопходно едукативне и истраживачке активности проширити на истраживање и дубље разумевање фактора радикализације који воде ка насилном екстремизму и тероризму, предвиђање будућих модела радикализације у том смислу и предлагање ефикасних мера превенције. Укључивање академске заједнице у истраживање помоћи ће да се раном препознавању и предвиђању приступи применом научних метода, чиме ће се пружити систематски, објективан и дубински приступ који допуњава и унапређује оперативна сазнања безбедносних практичара.

Опис и ефекти мере: Мера која се односи на развој и имплементацију специјализованих истраживачких пројеката и програма обуке у области раног препознавања насилног екстремизма и има за циљ јачање капацитета безбедносних служби, полиције, правосуђа и других релевантних институција у препознавању

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

терористичких активности у раним фазама и предвиђању модела радикализације, чиме се унапређује могућност превенције. Ова мера подразумева спровођење истраживања и презентовање резултата студије о најважнијим факторима ризика од радикализације, предвиђеним моделима радикализације и предложеним мерама превенције. Такође, подразумева и спровођење програма обуке за припаднике безбедносних агенција, правосуђа, просветних установа и других актера који учествују у процесу раног препознавања претњи. Ефекти мере огледају се у унапређењу механизма ране детекције претњи које долазе од појединаца и група који показују знаке радикализације или припремају терористичке активности, те у повећавању ефикасности припадника полиције и других институција у анализи и процени ризика од радикализације.

Институције надлежне за спровођење мере: КПУ

Институције партнери у спровођењу мере: МУП

Посебни циљ 2: спречавање радикализације, насилног екстремизма и тероризма

Показатељи на нивоу посебног циља (показатељ исхода)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност у 2027. години
Успостављен директан канал комуникације са провајдерима интернет услуга	Број	Извештај МУП	0	2024.	3
Поднети захтеви за уклањање садржаја	Број	Извештај МУП	0	2024.	3
Измењене полицијске стандардне оперативне процедуре у области прикупљања електронских доказа	Да/Не	Извештај МУП	Не	2024.	Да
Подржани програми и активности кроз које се постиже противтежа ширењу екстремистичких идеологија	Број	Извештаји носилаца активности	0	2024.	3

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

Запослени обучени у систему образовања за реализацију превентивних активности у циљу развоја социо-емоционалних вештина ученика и креирања прихватајућег и толерантног окружења, уз неговање сарадње и интеркултуралности.	Број	Извештаји Министарства просвете	5200	2024	6200
Измењени/допуњени споразуми и протоколи о међуинституционалној сарадњи	Број	Извештај МУП	0	2024	2

Мера 2.1: Успостављање услова за ефикасну сарадњу са домаћим и иностраним провајдерима интернет услуга

Тип мере	Институционално управљачко организациона					
	Показатељи на нивоу мере	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност у 2027. години
Успостављен директан канал комуникације		Број	Извештај МУП	0	2024.	3
Поднети захтеви за уклањање садржаја		Број	Извештај МУП	0	2024.	3

Преглед тренутног стања и кључни изазови: Досадашња пракса указује на чињеницу да је интернет најчешће коришћени медијум у процесу радикализације, регрутације и планирања терористичких и насилних активности мотивисаних идеолошким или религијским екстремизмом. Друштвене мреже и друге интернет платформе за дељење садржаја се често злоупотребљавају за ширење екстремистичке пропаганде, подстицање насиља и регрутацију за учешће у рату или оружаном сукобу у страниј држави. Иако надлежни органи предузимају неопходне мере у циљу благовременог уочавања, количина јавно доступног садржаја која потенцијално укључује поменуте елементе се константно увећава, што представља изазов за поступајуће надлежне органе. У том смислу је потребно јачати капацитете, деловати проактивно и у складу са надлежностима унапређивати сарадњу са провајдерима интернет услуга, како би се предузимале адекватне мере према таквом садржају, нарочито у случајевима када сами провајдери иницијално открију садржај повезан са тероризмом и насилним

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

екстремизмом, који изискује хитно поступање, где брзина достављања таквих сазнања представља кључни фактор за ефикасно спречавање потенцијалних безбедносних ризика.

Опис и ефекти мере: Имајући у виду да провајдери својим капацитетима могу допринети откривању терористичког и екстремистичког садржаја на друштвеним мрежама и другим интернет платформама, успостављање директног канала комуникације са надлежним органима Р. Србије у чијој је надлежности спречавање и сузбијање тероризма и насилног екстремизма омогућило би благовремено реаговање на садржај који указује на потенцијално извршење терористичког или другог, религијски или идеолошки мотивисаног насилног акта који захтева хитно поступање. Успостављање овог вида сарадње би такође повећало ефикасност превентивних активности и умањило вероватноћу пропуста у уочавању потенцијалних претњи на које указује поменути садржај, док би повећањем кадровских и материјално техничких капацитета за уклањање садржаја који се доводе у везу са тероризмом и екстремизмом смањило ризик од радикализације и потенцијалне регрутације путем интернета.

Институције надлежне за спровођење мере: Министарство унутрашњих послова

Институције партнери у спровођењу мере: Домаћи инострани интернет провајдери

Мера 2.2: Развијање капацитета за прикупљање електронских доказа у дигиталном простору применом посебне доказне радње прикривени иследник

Тип мере	Регулаторна, Институционално управљачко организациона				
Показатељи на нивоу мере	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност у 2027. години
Измењене полицијске стандардне оперативне процедуре у области прикупљања електронских доказа	Да/Не	Извештај МУП	Не	2024.	Да
Повећање броја запослених уз поштовање родне равноправности	Број	Правилник о систематизацији	5	2024.	10

Преглед тренутног стања и кључни изазови: Припадници терористичких и екстремистичких организација су прилагодили своје деловање новим технологијама и интензивно користе дигиталне платформе за ширење пропаганде, регрутовање нових чланова и планирање терористичких напада. У овим случајевима, прикупљање доказа у дигиталном простору постаје све већи изазов, имајући у виду да се комуникација која

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

се односи на припрему и планирање терористичких дела обавља путем тзв. „затворених“ канала и заједница на онлајн платформама које имају ограничен приступ и строгу контролу чланова, што доводи до потребе прилагођавања начина прикупљања електронских доказа применом доказне радње прикривеног иследника у складу са актуелним изазовима.

Опис и ефекти мере: Имајући у виду да су одређене стране државе препознале потребу за прилагођавањем поступања у складу са актуелним изазовима у сузбијању терористичких претњи кроз прикупљање доказа у дигиталном простору, ова мера има за циљ да се надлежни органи кроз размену искустава са међународним експертима упознају са најбољим праксама које се односе на употребу посебне доказне радње прикривеног иследника у дигиталном простору. Пренета знања и искуства би представљали полазну основу за израду предлога измене стандардних оперативних процедура поступајућих органа који се односе на прикупљање доказа у дигиталном простору који укључује тзв. „затворене“ канале и заједнице на различитим онлајн платформама за комуникацију, док би повећањем кадровских и материјално техничких капацитета организационе јединице која се бави прикупљањем електронских доказа била повећана спремност да се одговори на савремене изазове у овој области.

Институције надлежне за спровођење мере: Министарство унутрашњих послова

Институције партнери у спровођењу мере: Безбедносно – информативна агенција

Мера 2.3: Јачање вештина стратешке комуникације

Тип мере	Информативно-едукативна					
Показатељи на нивоу мере	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност у 2027. години	
Промотивне активности	Број	Извештаји носилаца активности	0	2024.	8	
Подржани програми и активности кроз које се постиже противтежа ширењу екстремистичких идеологија	Број	Извештаји носилаца активности	0	2024.	3	

Преглед тренутног стања и кључни изазови: Недовољна развијеност стратешке комуникације огледа се у више сегмената: у слабој координацији и размени информација између државних органа и цивилног друштва, што умањује ефикасност заједничких напора у превенцији радикализације, изостанку јасних и доследних порука

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

које би смањиле простор за утицај екстремистичких наратива, афирмисале демократске вредности и толеранцију, смањеној могућност проактивног деловања дипломатско-конзуларних представништава у супротстављању дезинформацијама, унапређењу међународне сарадње и промоцији националних интереса у области борбе против насилног екстремизма.

Опис и ефекти мере: Кроз организовање округлих столова, консултација и других активности са организацијама цивилног друштва унапредиће се сарадње државног и цивилног сектора у области спречавања ширења екстремизма и радикализације. Подршком за пројекте и програме за младе промовисаће се безбедносна култура и препознавање безбедносних ризика и претњи са циљем превенцију радикализације и екстремизма младих, те промовисаће универзалних људских права и слобода. Дипломатско-конзуларна представништва ће у оквиру својих надлежности, кроз активности са међународним институцијама и актерима, промовисати позитивне вредности које представљају противтежу ширењу екстремистичких идеологија.

Институције надлежне за спровођење мере: Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог, Министарство туризма и омладине, Министарство спољних послова

Институције партнери у спровођењу мере: Министарство спорта, Министарство туризма и омладине, Министарство просвете, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарство информисања и телекомуникација, МУП, БИА, ВОА и све заинтересоване стране

Мера 2.4 Развој и унапређивање мера подршке за реализацију превентивних активности у систему образовања и васпитања

Тип мере	Институционално управљачко организациона				
	Показатељи на нивоу мере	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година
Акредитовани програми стручног усавршавања за запослене у систему образовања и васпитања у области ризичног понашања деце, превенције свих облика насиља и дискриминације, укључујући и интернет насиље и унапређивања	Број	Извештаји Министарства просвете	7	2024	11

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

менталног здравља младих.					
Запослени обучени у систему образовања за реализацију превентивних активности у циљу развоја социо-емоционалних вештина ученика и креирања прихватајућег и толерантног окружења, уз неговање сарадње и интеркултуралности.	Број	Извештаји Министарства просвете	5200	2024	6200

Преглед тренутног стања и кључни изазови: Потребно је додатно ојачати просветне раднике за препознавање и превенцију радикализације и насилног екстремизма, а посебно је значајно унапређење компетенција за рано уочавање ризичних понашања и адекватно реаговање. Недовољан број циљаних едукативних програма ствара ризик од мањкаве промоције демократских вредности, емпатије и сарадње, остављајући простор за негативне екстремистичке утицаје и мањи степен сигурности у школама.

Опис и ефекти мере: Министарство просвете ће развијати различите едукативне програме у циљу стварања сигурног и прихватајућег школског окружења и превенције радикализације и свих облика насилног екстремизма који воде у тероризам, уз подршку надлежних ресора. Едукативни програми ће се нарочито бавити унапређивањем компетенција запослених за рано препознавање првих знакова и фактора ризика који могу да указују на укљученост деце у процес радикализације или насилног екстремизма и друге облике ризичних понашања, као и оснаживање запослених за реализацију превентивних активности у циљу развоја демократских вредности, емпатије и сарадње, креирања прихватајућег и интеркултуралног школског окружења.

Институција надлежна за спровођење мере: Министарство просвете

Институције партнери у спровођењу мере: /

Мера. 2.5: Унапређење међуинституционалне сарадње у циљу спречавања регрутовања за учешће у екстремистичким активностима

Тип мере	Регулаторна, Институционално управљачко организациона				
Показатељи на нивоу мере	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност у 2027. години

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

Унапређене стандардне оперативне процедуре	Да/Не	Извештај МУП	0	2024	2
Измењени/допуњени споразуми и протоколи о међуинституционалној сарадњи	Број	Извештај МУП	0	2024	2
Број лица према којима је поступано	Број	Извештај МУП	0	2024	7
Студијске посете	Број	Извештај МУП	0	2024	2

Преглед тренутног стања и кључни изазови: Одређени број држављана Р. Србије учествовао је у оружаним и ратним сукобима у страним државама. Иако је дошло до промене законодавне регулативе тако што су 2014. године у Кривични законик Р. Србије наведене радње инкриминисане кроз два нова кривична дела из чланова 386а и 386б, чиме су створени услови за њихово процесуирање, овај феномен је и даље присутан. Такође, савремене методе регрутовања и других активности повезаних са учешћем у оружаним и ратним сукобима у иностранству су постале изазов у оперативном и полицијском поступању и захтевају адекватно сагледавање и приступ, укључујући и рад са појединцима који су за то исказали намеру. У том смислу, и постојеће процедуре међуинституционалне сарадње би требало да одговоре адекватним процедурама чији би циљ био правовремено препознавање и достављање података о лицима за која постоји ризик од радикализације и насилног екстремистичког деловања.

Опис и ефекти мере: Унапређеном међуинституционалном сарадњом државних институција постигла би се боља координација и размена података о лицима за која постоји ризик од радикализације и насилног екстремистичког деловања, док би упознавање са најбољом праксом страних држава унапредило индивидуални приступ, као и оперативном и полицијском поступање према лицима за која постоје сазнања да ће учествовати у рату или оружаном сукобу у страни држави, у циљу превенције.

Институција надлежна за спровођење мере: МУП Р Србије,

Институције партнери у спровођењу мере: Министарство просвете, Министарство информисања и телекомуникација, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарство спорта, Министарство туризма и омладине, Министарство просвете, БИА, ВБА, надлежна јавна тужилаштва.

Мера 2.6: Спречавање финансирања насилног екстремизма и тероризма, као и радикализације у те сврхе

Тип мере	Регулаторна, Институционално управљачко организациона
----------	---

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

Показатељи на нивоу мере	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност у 2027. години
Унапређене процедуре сарадње	Број	Извештај МУП	0	2024	1
Израђени индикатори за препознавање алтернативних начина преноса средстава	Да/Не	Извештај МУП	Не	2024	1
Број радионица	Број	Извештај МУП	0	2024	2

Преглед тренутног стања и кључни изазови: Спречавање финансирања тероризма и насилног екстремизма, као и радикализације у те сврхе, онемогућава да средства, намењена како за извршење конкретног акта насиља, тако и за реализовање других активности које се на исти односе, буду достављена на циљано одредиште. У овој области је потребно узети у обзир специфичност која се односи на могућу злоупотребу, како у процесу прикупљања тако и током преноса истих. У процесу прикупљања најчешће се злоупотребљавају донатори, нарочито донације и дотације средстава малих новчаних вредности, као и добровољни прилози. Пренос средстава, поред евентуалних чланова и симпатизера терористичких група и групација насилног екстремизма, могу реализовати и појединци мотивисани искључиво финансијском користи без знања и свести о последицама наведене активности. Коначно, физички преносива средства паћања у вредности до 10.000 евра је могуће пренети преко државне границе без пријаве царинском органу, док у случају непријављивања преноса средстава у већој вредности, тужилаштво, на иницијативу Управе царина, покреће прекршајни поступак пред надлежним судом; у случају да постоји сумња у извршење кривичног дела, без обзира на износ, могуће је покренути и кривични поступак. Пренос се може реализовати и алтернативним начинима преноса попут хавале што је санкционисано новчаном казном у прекршајном поступку који иницира Народна банка Србије. Унапређење одговарајућих механизма у овој области подразумева стварање политичких, друштвених, економских и других околности које не погодују појави финансирања активности које се односе на тероризам и насилни екстремизам, као и радикализације у те сврхе. Посебно је важно унапређење сарадње и координације између представника власти ради благовремене размене информација, као и представника власти са цивилним друштвом и приватним сектором, ради бољег разумевања ризика и претњи из ове области. С тим у вези, важност сарадње и координације представника власти са цивилним и приватним сектором препознато је у више стратешких докумената из области спречавања прања новца и финансирања тероризма и реализује се кроз активности које су дефинисане Акционим планом за спровођење планског документа за спречавање прања новца и финансирања тероризма.

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

Опис и ефекти мере: Унапређење сарадње и координације између представника власти неопходан је предуслов за смањење правовремено идентификовање појединаца која на било који начин доприносе финансирању тероризма и насилног екстремизма, као и радикализације у те сврхе, а који би у будућности били предмет кривичног прогона. Сам ефекат деловања по овој мери би био видљив у периодичном пресеку и у зависности од ефекта активности број истих би се кориговао и уподобио.

Ефекат мере је смањење средстава која доприносе финансирању тероризма и насилног екстремизма, као и радикализације у те сврхе, као и правовремено идентификовање учесника преноса, као и препознавање канала за наведену активностима.

Институција надлежна за спровођење мере: МУП Р Србије

Институције партнери у спровођењу мере: Безбедносно-информативна агенција, Министарство финансија, Народна банка Србије, Министарство унутрашње и спољне тровине, Јавно тужилаштво за организовани криминал, надлежна јавна тужилаштва.

Мера 2.7: Унапређење механизма размене информација између МУП, БИА и Министарства правде о лицима која су осуђена за кривична дела повезана са тероризмом и насилним екстремизмом, као и о другим високорадикализованим затвореницима

Тип мере	Институционално управљачко организациона				
Показатељи на нивоу мере	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност у 2027. години
Одржани састанци представника МУП, БИА и Министарства правде, Управе за извршење кривичних санкција	Број састанака	Извештај институција одговорних за реализацију мере	Не	2024.	4
Број лица у вези којих је дошло до размене информација	Број лица	Извештај МУП	Не	2024	4

Преглед тренутног стања и кључни изазови: Министарство правде, Управа за извршење кривичних санкција је главни корисник и носилац активности у регионалном пројекту „Јачање сарадње на Западном Балкану у управљању насилним екстремизмом у затворима и спречавању даље радикализације након пуштања на слободу“, који је наставак регионалног пројекта „Унапређење затворских капацитета у одговору на радикализацију унутар затвора на Западном Балкану“ као и пет затворских пројеката

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

одређених корисника, који су реализовани у оквиру „Horizontal Facility II“ уз подршку Европске уније и Савета Европе. У овим пројектима партиципирало је и Министарство унутрашњих послова. Главни циљеви овог пројекта су унапређење инструмената за процене ризика од радикализације, методологија и стратегија како за програм пуштања на слободу, тако и за програм рехабилитације након пуштања лица на слободу. Упркос наведеном, као значајан изазов остаје неадекватан механизам размене информација између МУП, БИА и Министарства правде, Управе за извршење кривичних санкција, о лицима која су осуђена за кривична дела повезана са тероризмом и насилним екстремизмом, као и о високорадикализованим затвореницима.

Опис и ефекти мере: Циљ ове мере подразумевао би успостављање механизма размене информација преко делегираних представника МУП, БИА и Министарства правде, Управе за извршење кривичних санкција, са циљем ефикасније размене информација о лицима која се налазе на одслужењу казне затвора у казнено-поправним заводима због кривичних дела повезаних са тероризмом и насилним екстремизмом, као и о високорадикализованим затвореницима који су на одслужењу казне затвора због других кривичних дела.

Релевантне информације биле би размењиване и током извршавања мере притвора у заводима за извршење кривичних санкција, како током боравка лица у заводу, тако и у фази пре њиховог пуштања на слободу, у циљу сагледавања свих потенцијалних ризика, као и ради планирања

Институције надлежне за спровођење мере: Министарство правде, Управа за извршење кривичних санкција

Институције партнери у спровођењу мере: Министарство унутрашњих послова, Безбедносно-информативна агенција

Посебни циљ 3: заштита од терористичких напада кроз уочавање и отклањање слабости у систему заштите

Показатељи на нивоу посебног циља (показатељ исхода)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност у 2027. години
Број обука и радионица	Број	Извештаји носилаца активности	0	2024	4
Сачињен списак добрих пракси иностраних сектора, које могу бити примењене у Републици Србији	Број	Извештаји носилаца активности	0	2024	4

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

Број спроведених едукација (радионица, конференција и обука) за субјекте који су укључени у организацију јавног окупљања	Број	Извештај МУП	0	2024.	3
Број одржаних састанака представника МУП-а са субјектима који су укључени у организацију јавног окупљања	Број	Извештај МУП	0	2024.	5

Преглед тренутног стања и кључни изазови: Заштита критичне инфраструктуре и јавних простора представља међусобно повезане приоритете у супротстављању претњама од тероризма. Док критична инфраструктура обезбеђује виталне функције друштва, јавни простори су, због своје отворености и доступности, све чешће мете напада усмерених на изазивање страха и дестабилизацију. Оба сегмента захтевају координисан приступ заснован на процени ризика, међусекторској сарадњи и систематском унапређењу мера заштите. Законски оквир у области управљања ванредним ситуацијама и заштите критичне инфраструктуре унапређен је доношењем Закона о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама, као и Закона о критичној инфраструктури, којим је предвиђено прописивање критеријума за идентификацију критичне инфраструктуре. Ови критеријуми су утврђени 2022. године доношењем одговарајуће уредбе, али је потребно даље унапређивање система кроз доношење подзаконских прописа и наставак рада на идентификацији, анализи ризика и заштити критичних субјеката. Такође, недовољна размена информација и слаба координација између полиције и других релевантних актера, посебно у контексту јавних окупљања, може имати неповољан утицај на ниво безбедности грађана и имовине.

Планирана промена биће остварена кроз следеће две мере:

Мера 3.1: Унапређење капацитета институција за идентификацију критичне инфраструктуре;

Мера 3.2: Јачање мултисекторске сарадње у циљу унапређења заштите јавног простора током одржавања јавних окупљања;

Остваривање овог посебног циља допринеће унапређењу заштите критичне инфраструктуре кроз јачање компетенција за идентификацију исте у различитим секторима, као и унапређењу заштите јавних простора кроз јачање компетенција и координације субјеката укључених у организацију јавних скупова.

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

Мера 3.1: Унапређење капацитета институција за идентификацију критичне инфраструктуре

Тип мере	Институционално управљачко организациона				
Показатељи на нивоу мере	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност у 2027. години
Број обука и радионица	Број	Извештаји носилаца активности	0	2024	4
Сачињен списак добрих пракси иностраних сектора, које могу бити примењене у Републици Србији	Број	Извештаји носилаца активности	0	2024	4

Преглед тренутног стања и кључни изазови: Законом о критичној инфраструктури одређено је да ће Влада прописати критеријуме за идентификацију критичне инфраструктуре, што је учињено 2022. године доношењем Уредбе о критеријумима за идентификацију критичне инфраструктуре и начину извештавања о критичној инфраструктури Републике Србије. Законом и Уредбом прописано је да су министарства задужена за поједине секторе критичне инфраструктуре дужна да у року од шест месеци од дана ступања на снагу Уредбе, Министарству унутрашњих послова доставе предлоге критичне инфраструктуре у свом сектору. Консултацијама током израде програма утврђено је да највећи број министарства задужених за поједине секторе није доставио своје предлоге у предвиђеном року, нити ће то бити урађено у скоријој будућности. Досадашње програме едукације службеници из сектора укључених у овај процес оценили су као исувише уопштене и практично неупотребљиве.

Опис и ефекти мере: Представници министарстава истакли да би им за успешну идентификацију критичних система, мрежа, објеката или њихових делова у одређеном сектору била потребна подршка експерата који су са успехом непосредно учествовали у процесу идентификације у одређеним секторима у појединим државама чланицама ЕУ. Подршка би била реализована кроз специфичне обуке и радионице које би биле организоване појединачно за сваки заинтересовани сектор. Министарства би сама предлагала државе из којих би били експерти, према критеријуму успешно завршеног процеса идентификације. Страни експерти не би непосредно учествовали у процесу идентификације критичне инфраструктуре у Србији, како би се избегао контакт са потенцијално осетљивим информацијама. Спровођењем обука и радионица значајно би се унапредиле компетенције службеника укључених у овај процес у Србији, што би цео процес олакшало и убрзало. Током процеса консултација размотрила би се могућност

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

буџетирања активности ове мере од кроз неки од постојећих пројеката, као што је „Enhancing protection of public spaces and critical infrastructures in the Western Balkans“ Европске уније или „Project on the Protection of Vulnerable Targets from Terrorist Attacks“ ОЕБС.

Институције надлежне за спровођење мере: Министарство рударства и енергетике, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Републичка дирекција за робне резерве, Министарство здравља, Министарство финансија, Министарство информисања и телекомуникација, Министарство заштите животне средине

Институције партнери у спровођењу мере: Министарство унутрашњих послова

Мера 3.2: Јачање мултисекторске сарадње у циљу унапређења заштите јавног простора током одржавања јавних окупљања

Тип мере	Институционално управљачко организациона				
	Показатељи на нивоу мере	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година
Број спроведених едукација (радионица, конференција и обука) за субјекте који су укључени у организацију јавног окупљања	Број	Извештај МУП	Нема података	2024.	2
Број одржаних састанака представника МУП-а са субјектима који су укључени у организацију јавног окупљања	Број	Извештај МУП	0	2024.	5

Преглед тренутног стања и кључни изазови: Непотпуна размена информација и недовољна координација активности између полиције и субјеката укључених у организацију јавних окупљања за последицу може имати недовољну прилагођеност мера обезбеђења специфичностима различитих јавних догађаја, а што може имати неповољан утицај на ниво безбедности грађана и имовине, посебно уколико није посвећена потребна пажња препознавању фактора ризика.

Опис и ефекти мере: Унапређење компетенција субјеката који су укључени у организацију јавног окупљања, као и одржавање састанака са њима и развијање система планских мера обезбеђења, са посебним акцентом на препознавање фактора ризика,

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

довешће до унапређења механизма превенције и безбедносне заштите људи и имовине од тероризма и других појавних облика насиља.

Институције надлежне за спровођење мере: Министарство унутрашњих послова

Институције партнери у спровођењу мере: БИА, Државни органи, установе, организације, удружења, савези, јединице локалне самоуправе

Посебни циљ 4: одговор на терористичке претње уз унапређење система управљања последицама напада

Показатељи на нивоу посебног циља (показатељ исхода)	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност у 2027. години
Усвојен Национални план	Да/Не	Службени гласник	Не	2024.	Да
Извршена анализа важећег законског решења и могућности његовог унапређења	Да/Не	Извештај надлежних тужилашта ва	0	2024.	Да
Израђен предлог измена и допуна Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала. тероризма и корупције	Да/Не	Извештај МУП	Не	2024.	Да

Мера 4.1: Доношење Националног плана за реаговање на терористичке претње и нападе и пружање помоћи жртвама тероризма

Тип мере	Регулаторна				
	Показатељи на нивоу мере	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година
Усвојен Национални план	Да/Не	Службени гласник	Не	2024.	Да

Преглед тренутног стања и кључни изазови: Министарство унутрашњих послова је 2016. године донело Упутство о начину поступања организационих јединица Министарства у случају претњи од тероризма, које поред осталог предвиђа четири нивоа угрожености од тероризма. Кључни изазов је у томе што ово упутство

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

представља подзаконски акт донет на нивоу једног Министарства, што није довољно за свеобухватан, делотворан и координиран одговор друштва на терористичке претње и нападе. Такође, предметно Упутство, а ни други прописи, не уређују област пружање свеобухватне помоћи и подршке жртвама тероризма.

Узевши у обзир наведено, потребно је додатно развијање националних капацитета које би обухватало све битне сегменте како унутар система, тако и са актерима изван система, укључујући организације цивилног друштва, грађане и јавност.

Опис и ефекти мере: Усвајањем Националног плана за реаговање на терористичке претње и нападе и пружање помоћи жртвама тероризма, на националном нивоу били би дефинисани капацитети, средства и процедуре за реаговање на терористичку претњу и напад, уз свеобухватан одговор који укључује и посебне потребе жртава тероризма. План би обухватио мере непосредно након терористичког напада, као и дугорочну подршку – све док за тим постоји потреба – а у складу са релевантним правним тековинама Европске уније. Посебна пажња била би посвећена рањивим категоријама жртава, укључујући жене и децу, које у контексту терористичких напада могу бити изложене специфичним облицима виктимизације. Унапређење система подршке подразумевало би и индивидуализован приступ психосоцијалној, правној и здравственој помоћи, као и обезбеђивање приватности, безбедности и достојанства жртава током поступка. Овим би се осигурало усклађено деловање свих надлежних институција, брз проток информација и рационално коришћење ресурса, те значајно смањило време реаговања и повећала ефикасност одговора. Организовањем заједничких вежби и обука за службенике институција које ће бити носиоци активности из Националног плана, биће повећана њихова обученост и спремност за адекватан, координисан и полно сензитиван одговор.

Институције надлежне за спровођење мере: Министарство унутрашњих послова

Институције партнери у спровођењу мере: Министарство унутрашњих послова, БИА, Министарство одбране (ВБА, ВОА и ВС), М. правде, М. здравља, Врховно ЈТ, ЈТОК, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Министарство државне управе и локалне самоуправе, Министарство рударства и енергетике, Министарство спољних послова, надлежна јавна тужилаштва и друге надлежне институције

Мера 4.2: Унапређење капацитета у примени посебних доказних радњи у проактивним истрагама за кривично дело тероризам и са њим повезаним делима, нарочито у погледу примене посебне доказне радње прикривени иследник

Тип мере	Институционално управљачко организациона				
Показатељи на нивоу мере	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година	Циљана вредност у

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

					2027. години
Међународне и регионалне конференције и округли столови	Број	Извештај надлежних органа	0	2024.	1
Студијске посете и обуке	Број	Извештај надлежних органа	0	2024.	2
Извршена анализа важећег законског решења и могућности његовог унапређења	Да/Не	Извештај надлежних тужилаштва	0	2024.	Да
Извршена анализа постојећих споразума у области интерресорне комуникације код препознавања и обавештавања потенцијалних терористичких активности и прилагођавања са резултатима анализе	Да/Не	Извештај надлежних тужилаштва	0	2024.	Да

Преглед тренутног стања и кључни изазови: Кривично дело тероризам из чл. 391 Кривичног законика и друга кривична дела у вези са њим се у пракси, попут других кривичних дела из области организованог криминала, доказују у проактивној истрази посебним доказним радњама предвиђеним у чл. 161-187 ЗКП. Имајући у виду да су припадници терористичких организација прилагодили своје деловање новим технологијама, да интензивно користе дигиталне платформе за ширење пропаганде, регрутовање нових чланова и планирање нових напада, на начин који се не може открити најексплоатисанијим посебним доказним радњама тајног надзора комуникације и тајног праћења и снимања, те да у откривању наведених кривичних дела код нас у досадашњој пракси није било примене посебне доказне радње прикривених иследника, које су се код других кривичних дела показале веома ефикасним, налазимо веома потребним извршити испитивање упоредног права европских земаља које имају богатију судску праксу у овој области, у циљу утврђивања ефикасних доказних радњи у овој сфери казненог права, са посебним освртом на начин примене прикривених иследника у тим земљама, те могућности примене наведених решења у нашем правном систему.

Опис и ефекти мере: Имајући у виду да су поједине државе чланице Европске уније прилагодили своје нормативне оквире и препознале потребу прилагођавања посебних доказних радњи актуелним изазовима у сузбијању терористичких претњи и прикупљању

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

доказа, ова мера има за циљ да се надлежни органи кроз студијске посете и обуке од стране међународних експерата упознају са најбољим праксама које се односе на употребу посебне доказне радње прикривеног иследника, укључујући и дигитални простор. Пренета знања и искуства би представљали полазну основу за израду анализа важећих законских решења и могућности њихових унапређења у складу са добром међународном праксом.

Институције надлежне за спровођење мере: Министарство правде, Виши суд у Београду – Посебно одељење за организовани криминал, Врховно јавно тужилаштво Јавно тужилаштво за организовани криминал, Више јавно тужилаштво у Београду

Институције партнери у спровођењу мере: Министарство унутрашњих послова, Безбедносно информативна агенција, Војно безбедносна агенција

Мера 4.3 Унапређење важећих решења из одредаба материјалних закона којима се регулише надлежност органа у предметима сузбијања тероризма

Тип мере	Регулаторна				
	Показатељи на нивоу мере	Јединица мере	Извор провере	Почетна вредност	Базна година
Израђен предлог измена и допуна Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције	Да/Не	Извештај МУП	Не	2024.	Да

Преглед тренутног стања и кључни изазови: У важећем Закону о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције један од државних органа надлежних за поступање у предметима кривичних дела организованог криминала и тероризма је Министарство унутрашњих послова – организациона јединица надлежна за сузбијање организованог криминала. Према одредбама Правилника о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у Министарству унутрашњих послова, који је донет од стране Владе Републике Србије (у даљем тексту: Правилник), област борбе против тероризма не спада у надлежност организационе јединице за сузбијање организованог криминала, већ је у надлежности организационе јединице за борбу против тероризма. У контексту наведеног, важно је

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

напоменути да постоји неусклађеност између Правилника као подзаконског акта и предметног закона.

Опис и ефекти мере: Имајући у виду да се Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције поред осталих кривичних дела примењује и ради откривања, кривичног гоњења и суђења за кривично дело тероризам и са њим повезаним кривичним делима, потребно је извршити измене и допуне закона како би организациона јединица надлежна за борбу против тероризма у саставу Министарства унутрашњих послова била одређена за поступање у предметима кривичних дела тероризма.

Институције надлежне за спровођење мере: Министарство правде, Министарство унутрашњих послова

Институције партнери у спровођењу мере: /

7. Механизам за спровођење програма и начин извештавања о резултатима спровођења (накнадно утврђен)

8. Процена финансијских средстава потребних за спровођење програма и анализа финансијских ефеката (накнадно утврђена)

9. Анализа ризика (накнадно утврђена)

АНЕКС – списак релеватних националних и међународних докумената у области спречавања и супростављања тероризму и насилном екстремизму

1. Међународни стратешки и нормативни оквир:

- Повеља Уједињених нација;
- Конвенција о кривичним делима и неким другим актима извршеним у ваздухопловима (1963);
- Конвенција о сузбијању незаконите отмице ваздухоплова (1970);
- Конвенција о сузбијању незаконитих аката уперених против безбедности цивилног ваздухопловства (1971);
- Конвенција о спречавању и кажњавању злочина према лицима под међународном заштитом, укључујући и дипломатске агенте (1973);
- Међународна конвенција против узимања талаца (1979);
- Конвенција о физичкој заштити нуклеарног материјала (1979);
- Протокол о сузбијању незаконитих аката уперених против безбедности непокретних платформи које се налазе у епиконтиненталном појасу (1988);
- Конвенција о сузбијању незаконитих аката против безбедности поморске пловидбе (1988);
- Протокол о сузбијању незаконитих аката насиља на аеродромима који служе међународном цивилном ваздухопловству, којим се допуњује Конвенција о сузбијању незаконитих аката уперених против безбедности цивилног ваздухопловства (1989);
- Конвенција Савета Европе о прању, тражењу, заплени и конфискацији прихода стечених криминалом (1990);
- Конвенција о обележавању пластичних експлозива ради откривања (1991);
- Конвенција о забрани развоја, производње, складиштења и употребе хемијског оружја и о његовом уништењу (1993);
- Међународна конвенција о спречавању терористичких напада бомбама (1997);
- Међународна конвенција УН о сузбијању финансирања тероризма (1999);
- Резолуција Савета безбедности УН 1267 (1999);
- Резолуција Савета безбедности УН 1333 (2000);
- Резолуција Савета безбедности УН 1373 (2001);
- Резолуција Савета безбедности УН 1377 (2001);
- Резолуција Савета безбедности УН 1452 (2002);
- Резолуција Савета безбедности УН 1456 (2003);
- Резолуција Савета безбедности УН 1540 (2004);
- Резолуција Савета безбедности УН 1566 (2004);
- Резолуција Савета безбедности УН 1631 (2005);
- Резолуција Савета безбедности УН 1624 (2005);
- Резолуција Савета безбедности УН 1631 (2005);
- Међународна конвенција о спречавању аката нуклеарног тероризма (2005);
- Глобална стратегија Уједињених нација за борбу против тероризма (2006);

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

- Конвенција Савета Европе о спречавању тероризма (2009);
- Споразум о стабилизацији и придруживању (2011);
- Резолуција Савета безбедности УН 1988 (2011);
- Резолуција Савета безбедности УН 1989 (2011);
- Резолуција Савета безбедности УН 2178 (2014);
- Резолуција Савета безбедности УН 2170 (2014);
- Резолуција Савета безбедности УН 2178 (2014);
- Резолуција Савета безбедности УН 2195 (2014);
- Резолуција Савета безбедности УН 2199 (2015);
- Резолуција Савета безбедности УН 2249 (2015);
- Резолуција Савета безбедности УН 2250 (2015);
- Резолуција Савета безбедности УН 2253 (2015);
- Резолуција Савета безбедности УН 2255 (2015);
- Резолуција Савета безбедности УН 2309 (2016);
- Резолуција Савета безбедности УН 2322 (2016);
- Резолуција Савета безбедности УН 2331 (2016);
- Директива ЕУ 2016/681 о коришћењу података из евиденције имена путника (ПНР) за спречавање, откривање, истрагу и кривично гоњење терористичких и тешких кривичних дела (2016);
- Додатни протокол уз Конвенцију Савета Европе о спречавању тероризма (2017);
- Директива ЕУ 2017/541 о борби против тероризма и замени Оквирне одлуке Савета 2002/475/JXA и о изменама и допунама Одлуке Савета 2005/671/JXA (2017);
- Резолуција Савета безбедности УН 2341 (2017);
- Резолуција Савета безбедности УН 2354 (2017);
- Резолуција Савета безбедности УН 2368 (2017);
- Резолуција Савета безбедности УН 2370 (2017);
- Резолуција Савета безбедности УН 2388 (2017);
- Резолуција Савета безбедности УН 2396 (2017);
- Резолуција Савета безбедности УН 2427 (2018);
- Резолуција Савета безбедности УН 2462 (2019);
- Резолуција Савета безбедности УН 2482 (2019);
- Агенда ЕУ за борбу против тероризма за период 2020-2024 (2020);
- Уредба ЕУ 2021/784 о решавању питања ширења терористичког садржаја на мрежи (2021);
- Уредба ЕУ 2023/2131 о изменама и допунама Уредбе (ЕУ) 2018/1727 Европског парламента и Савета и Одлуке Савета 2005/671/JXA, у погледу размене дигиталних информација у случајевима тероризма (2023);
- Резолуција Савета безбедности УН 2734 (2024);
- Противтерористичка стратегија Савета Европе (2023-2027);

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

- Мапа пута за одрживо решење за сузбијање недозвољеног поседовања, злоупотребе и трговине малокалибарским и лаким оружјем, припадајућом муницијом и експлозивима на Западном Балкану до 2030. године.

2. Национални стратешки оквир:

- Стратегија националне безбедности Републике Србије са Акционим планом (2019);
- Стратегија одбране Републике Србије са Акционим планом (2019);
- Стратегија за борбу против прања новца и финансирања тероризма за период 2020-2024 (2020) (у току је доношење новог планског документа за спречавање прања новца, финансирања тероризма и финансирања ШОМУ за период 2025.-2029. година);
- Стратегија за управљање миграцијама (2009);
- Стратегија интегрисаног управљања границом у Републици Србији за период 2022-2027. година са Акционим планом за период 2022-2024. година (2022);
- Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године (2021);
- Стратегија превенције и заштите од дискриминације за период 2022 - 2030 (2022);
- Стратегија развоја система извршења кривичних санкција за период 2022-2027. године (2022);
- Стратегија за младе у Републици Србији за период 2023-2030 (2023);
- Стратегија за решавање питања избеглица и интерно расељених лица за период 2024-2030 (2024);
- Стратегија за родну равноправност за период 2021-2030 (2021);
- Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2022-2030. године (2022);
- Стратегија за борбу против ширења оружја за масовно уништење за период од 2021. до 2025. године (2021);
- Стратегија развоја вештачке интелигенције у Србији за период 2025-2030. године (2025);
- Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период 2025–2030. године са Акционим планом за период од 2025. до 2027. године
- *Програм за контролу малог и лаког оружја, муниције и експлозивних материја у Републици Србији за период 2025-2030. година и Акционог плана за период 2025-2027. (документ јавне политике у изради)*

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

3. Национални нормативни оквир:

- Устав Републике Србије („Службени гласник РС”, број 98/2006-3, 115/2021-3 (Амандмани I-XXIX), 16/2022-3);
- Уставни закон за спровођење Устава Републике Србије („Службени гласник РС”, број 98/2006-29);
- Закон о полицији („Службени гласник РС”, број 6/2016, 24/2018, 87/2024-24);
- Закон о извршењу кривичних санкција („Службени гласник РС”, број 55/14, 35/2019);
- Закон о планском систему („Службени гласник РС“, бр. 30/2018);
- Закон о забрани развоја, производње, складиштења и употребе хемијског оружја и о његовом уништавању („Службени гласник РС“, бр. 36/09 и 104/13);
- Закон о контроли опасности од великих удеса који укључују опасне супстанце („Службени гласник РС“, број 94 /2024.);
- Закон о заштити животне средине: („Службени гласник РС“, бр.135/2004-29, 36/2009-144, 36/2009-115 (др. закон), 72/2009-164 (др. закон), 43/2011-88 (УС), 14/2016-3, 76/2018-3, 95/2018-267 (др. закон), 94/2024-391 (др. закон);
- Закон о извршењу казне затвора за кривична дела организованог криминала („Службени гласник РС”, бр. 72/09 и 101/10);
- Закон о основама уређења служби безбедности Републике Србије („Службени гласник РС”, бр. 116/07 и 72/12);
- Закон о Безбедносно - информативној агенцији („Службени гласник РС”, бр. 42/02, 111/09, 65/14, 66/14, 36/2018);
- Закон о Војнобезбедносној агенцији и Војнообавештајној агенцији („Службени гласник РС”, бр. 88/09, 55/12 и 17/13);
- Закон о министарствима („Службени гласник РС”, бр. 128/2020, 116/2022, 54/15 и 92/2023);
- Закон о државној управи („Службени гласник РС”, бр. 79/05, 101/07, 95/10, 99/14, 30/18, 47/18);
- Закон о одговорности правних лица за кривична дела („Службени гласник РС”, број 97/08);
- Закон о платном промету („ Службени лист СРЈ”, бр. 3/02 и 5/03 и „Службени гласник РС”, бр. 43/04, 62/06, 111/09, 31/11 и 39/14);
- Закон о платним услугама („Службени гласник РС”, број 139/14, 44/2018 и 64/2024);
- Закон о Народној банци Србије („Службени гласник РС”, бр. 72/03, 55/04, 85/05, 44/10, 76/12, 106/12, 14/15, 40/15, 44/2018);
- Закон о пореском поступку и пореској администрацији („Службени гласник РС”, бр. 80/02, 84/02, 23/03, 70/03, 70/03, 55/04, 61/05, 85/05, 62/06, 63/06, 61/07, 20/09, 72/09, 53/10, 101/11, 2/12, 93/12, 47/13, 108/13, 68/14, 105/14, 91/15 и 112/15, 15/2016, 108/2016, 30/2018, 86/2019, 144/2020, 138/2022, 94/2024);
- Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела („Службени гласник РС”, број 32/13, 94/2016, 35/2019);

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

- Закон о граничној контроли („Службени гласник РС”, бр. 24/18);
- Закон о странцима („Службени гласник РС”, број 97/08, 31/2019, 62/2023);
- Закон о азилу и привременој заштити („Службени гласник РС”, 24/2018);
- Закон о управљању миграцијама („Службени гласник РС”, број 107/12);
- Закон о држављанству Републике Србије („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 90/07, 24/2018);
- Закон о оружју и муницији („Службени гласник РС”, број 20/15, 10/2019, 20/2020, 14/2022);
- Закон о производњи и промету наоружања и војне опреме („Службени лист РС”, 36/2018);
- Закон о извозу и увозу наоружања и војне опреме („Службени гласник РС”, број 107/14);
- Закон о забрани усавршавања, производње и стварања залиха бактериолошког (биолошког) и токсичног оружја и о њиховом уништавању („Службени гласник РС”, број 87/11);
- Закон о промету експлозивних материја („Службени лист СФРЈ”, бр. 30/85, 6/89 и 53/91 и „Службени лист СРЈ”, бр. 24/94, 28/96 и 68/02, 101/2005);
- Закон о међународној правној помоћи у кривичним стварима („Службени гласник РС”, број 20/2009);
- Закон о програму заштите учесника у кривичном поступку („Службени гласник РС”, број 85/2005);
- Закон о тајности података („Службени гласник РС”, број 104/09);
- Закон о уређењу судова („Службени гласник РС”, бр. 10/2023);
- Закон о јавном тужилаштву („Службени гласник РС”, 10/2023-34);
- Закон о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама („Службени гласник РС”, бр. 87/2018);
- Закон о одбрани („Службени гласник РС”, бр. 116/07, 88/09, 104/09, 10/15, 36/18);
- Закон о Војсци Србије („Службени гласник РС”, бр. 116/07, 88/09, 10/15, 88/15, 36/2018, 94/2019, 74/2021);
- Закон о спољним пословима („Службени гласник РС”, бр. 116/07, 126/07 и 41/09); Закон о електронским комуникацијама („Службени гласник РС”, бр. 44/10, 60/13, 62/14, 95/2018, 35/2023);
- Закон о организацији и надлежности државних органа за борбу против високотехнолошког криминала („Службени гласник РС”, бр. 61/05, 104/09, 10/2023-др. закон);
- Закон о електронским медијима („Службени гласник РС”, бр. 92/2023);
- Закон о јавном информисању и медијима („Службени гласник РС”, бр. 92/2023);
- Закон о извозу и увозу робе двоструке намене („Сл. гласник РС”, број 95/2013 и 77/2019).
- Закон о електронској трговини („Службени гласник РС”, бр. 41/2009, 95/2013 и 52/2019)

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

- Уредба о методологији израде докумената јавних политика („Службени гласник РС“, бр. 20/2025);
- Уредба о анализи ефеката прописа („Службени гласник РС“ бр. 20/2025)

4. Списак скраћеница (*биће израђен*)

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

САДРЖАЈ

1. Увод	1
1.1 Радна група за израду документа	3
1.2 Значење израза у овом документу јавне политике	4
2. Подаци о документима јавних политика и правном оквиру релевантном за програм..	5
3. Опис постојећег стања	8
3.1 Ех post анализа Националне стратегије за спречавање и борбу против тероризма за период 2017-2021. године са Акционим планом.....	8
3.2 Заједнички акциони план за борбу против тероризма на Западном Балкану.....	14
3.3 Студија о свим облицима радикализације и насилног екстремизма који су присутни у Републици Србији	15
3.4 Активности које је Р Србија реализовала у периоду након истека Стратегије.....	15
3.5 Анализа активне претње од тероризма и насилног екстремизма	16
3.5.1 Етно-сепаратистички екстремизам	17
3.5.2 Религијски екстремизам	17
3.5.3 Страни терористички борци	17
3.5.4 Идеолошки екстремизам у Републици Србији	18
3.5.5 Утицај страних оружаних сукоба на Србију	19
3.5.6 Изложеност претњама из суседних земаља.....	20
3.5.7 Миграторна кретања.....	20
3.6 Анализа проблема.....	21
4. Промена која се постиже спровођењем програма.....	24
4.1 Визија.....	24
5. Циљеви програма	24
5.1 Општи циљ	24
5.2 Посебни циљеви Програма.....	24
5.2.1 Предвиђање и рано препознавање изазова и ризика који потичу од радикализације, насилног екстремизма и тероризма ..	Error! Bookmark not defined.
5.2.2 Спречавање радикализације, насилног екстремизма и тероризма.....	Error! Bookmark not defined.
5.2.3 Заштита од терористичких напада кроз уочавање и отклањање слабости у систему заштите	Error! Bookmark not defined.
5.2.4 Одговор на терористичке претње и нападе уз унапређење система управљања последицама.....	Error! Bookmark not defined.
5.3 Анализа опција за остваривање циљева	25

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

Опција 1: status quo	25
Опција 2: доношење планског документа у области борбе против тероризма и насилног екстремизма	26
Опција 3: доношење планског документа у области борбе против тероризма и насилног екстремизма, уз анализу и евентуалну измену релевантних прописа.....	27
6. Мере за остваривање циља и анализа њихових ефеката	28
Посебни циљ 1: Предвиђање и рано препознавање изазова и ризика који потичу од радикализације, насилног екстремизма и тероризма	28
Мера 1.1: Јачање капацитета Националног координационог тела за спречавање и борбу против тероризма (у даљем тексту: НКТ)	29
Мера 1.2: Успостављање међуинституционалног механизма за препознавање и указивање на ране знакове радикализације и насилног екстремизма (реферални механизам).....	30
Мера 1.3 Развој и имплементација специјализованих истраживачких пројеката и програма обуке у области раног препознавања терористичких претњи.....	32
Посебни циљ 2: спречавање радикализације, насилног екстремизма и тероризма	33
Мера 2.1: Успостављање услова за ефикасну сарадњу са домаћим и иностраним провајдерима интернет услуга.....	34
Мера 2.2: Развијање капацитета за прикупљање електронских доказа у дигиталном простору применом посебне доказне радње прикривени иследник	35
Мера 2.3: Јачање вештина стратешке комуникације.....	36
Мера 2.4 Развој и унапређивање мера подршке за реализацију превентивних активности у систему образовања и васпитања.....	37
Мера 2.5: Унапређење међуинституционалне сарадње у циљу спречавања регрутовања за учешће у екстремистичким активностима.....	38
Мера 2.6: Спречавање финасирања насилног екстремизма и тероризма, као и радикализације у те сврхе	39
Мера 2.7: Унапређење механизма размене информација између МУП, БИА и Министарства правде о лицима која су осуђена за кривична дела повезана са тероризмом и насилним екстремизмом, као и о другим високорадикализованим затвореницима	41
Посебни циљ 3: заштита од терористичких напада кроз уочавање и отклањање слабости у систему заштите	42
Мера 3.1: Унапређење капацитета институција за идентификацију критичне инфраструктуре	42
Мера 3.2: Јачање мултисекторске сарадње у циљу унапређења заштите јавног простора током одржавања јавних окупљања.....	45
Посебни циљ 4: одговор на терористичке претње уз унапређење система управљања последицама напада.....	46

РАДНИ МАТЕРИЈАЛ

Мера 4.1: Доношење Националног плана за реаговање на терористичке претње и нападе и пружање помоћи жртвама тероризма.....	46
Мера 4.2: Унапређење капацитета у примени посебних доказних радњи у проактивним истрагама за кривично дело тероризам и са њим повезаним делима, нарочито у погледу примене посебне доказне радње прикривени и следник	47
Мера 4.3 Унапређење важећих решења из одредаба материјалних закона којима се регулише надлежност органа у предметима сузбијања тероризма.....	49
7. Механизам за спровођење програма и начин извештавања о резултатима спровођења	50
8. Процена финансијских средстава потребних за спровођење програма и анализа финансијских ефеката.....	50
9. Анализа ризика	50
АНЕКСИ	51
1. Међународни стратешки и нормативни оквир:	51
2. Национални стратешки оквир:	53
3. Национални нормативни оквир:.....	54
4. Списак скраћеница	56